IZDAJA ZA GORIŠKO IN BENEČIJO

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto VIII. - Štev. 69 (2065) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. 1. gr. TRST, četrtek 20. marca 1952 Cena 20 lir

Prispevajte za Kulturni dom

PRVI PRIMER ENOTNEGA NASTOPA TRŽAŠKIH SLOVENCEV V OBRAMBO NAŠIH PRAVIC

Složen protest zastopnikov vseh Slovencev pri ZVU proti nacionalnemu zatiranju

Predstavnik glavnega ravnatelja ZVU maj. Kellet je sprejel slovenske zastopnike vseh kulturnih skupin v coni A, ki so zahtevali, naj se popravijo vse krivice, ki se še vedno dogajajo tržaškim Slovencem

Vprašanje, zaradi katerega je zgoraj omenjena delegacija prosila za sprejem pri generalnemu direktorju za civilne zadeve, gen. Whitelawu, ni novo. Že dolgo časa so se predstavniki vseh slovenskih kulturnih organizacij v Trstu dogovarjali za enotni, skupni nastop, ko bi zahtevali, da tržaškim Slovencem tukajšnja OBLAST zgradi osrednji kulturno-prosvetni dom, ki naj bo last vsem kulturnim potrebam Slovencev v Trstu. Dejstvo je namreč, da je pogosti argument pri odklanjanju zahtev, ki jih postavljajo Slovenci, prav v tem, da namreč ni enotnega nastopa in da se pogosto niti zahteve, ki jih postavljajo posamezne skupine, med seboj ne krijejo. Zato je bilo potrebno dokazati, da to kljub različnemu političnemu gledanju posameznih skupin tržaških Slovencev vendar tudi take točke, kjer je možno, da se vsi tržaški Slovenci zedinimo.

Delegacija, ki je zaprosila za sprejem pri gen. Whitelawu, je že prej, po dolgotrajnih razgovorih uspela sestaviti spomenico, ki sta jo podpisala po dva predstavnika od vsake zgoraj navedenih kulturnih organizacij.

Včeraj delegacije ni sprejel gen. Whitelaw, temveč po njem delegirani major J. A. Kellett. Delegacija je zaradi tega — sicer ob vsem spoštovanju do osebe g. majorja Kelletta — protestirala, ko je vendar predstavljala vse tržaške Slovence in ko se sicer na visokih mestih sprejemajo ljudje, ki so samo predstavniki kakih skupin in glede vprašanj, ki niti nimajo zveze z upravo te cone. Delegacija je nadalje še zlasti zaradi tega poudarila, da vidi v majorju Kellettu zgolj pooblaščenca, ki ga je gen. Whitelaw določil posebej za ta razgovor, ker je na vratih majorjevega urada označeno, da je to urad za begunce in pa urad za manjšine. (Ze sama ustanovitev tega urada po ZVU pomeni kršitev mirovne pogodbe, ki jo je zagrešila prav ZVU sama, kaži na anglosaški coni STO NI navzako mešanje slovenskih zapustno in nezakonito. Slovenci na tem ozemlju smo namreč po mirovni pogodbi, državni narod, ki mu gredo vse pravice kot enakopravnemu z italijanskim in NISMO NIKAKA NARODNA MANJŠINA!

Major Kollett je pojasnil, da je gen. Whitelaw napotil delegacijo najprej k njemu zaradi tega, ker hoče biti o vsej zadevi najprej natančno informiran in je prav njega pooblastil, da zbere podrobne informacije. Priznal je, da je bilo dejstvo, da prosijo za sprejem predstavniki vseh tukajšnjih slovenskih kulturnih organizacij, nekaj povsem novega in je delegaciji zagotovil, da bo o vsem natančno poročal na višje mesto, nakar bo ugodil sprejem pri generalnem direktorju za civilne zadeve.

Preden je delegacija predala spomenico, ki zahteva ustanovitev slovenskega osrednjega kulturnega doma iz javnih sredstev, je opozorila na nevzdržno stanje, v katerem živijo Slovenci v tej coni in to kljub temu, da je že pet let, odkar je stopila mirovna pogodba v veljavo, toda od te mirovne pogodbe se doslej niso izvedle niti njene najosnovnejše določbe.

Mirovna pogodba n. pr. predvideva enakopravnost tukajšnjih Slovencev z Italijani pri sprejemanju v javne funkcije, toda tega ne izvajajo ne v državni, poldržavni, občinski in drugi javni uradi in niti ne upravni organi, ki jih imenuje ZVU. Nadalje predvideva mirovna pogodba slovenščino kot uradni jezik na STO, a dejansko pa tu še vedno veljajo fašistični zakoni, po katerih je ne le predpisana uporaba italijanščine v javnih uradih, temveč so celo določene kazni za tistega, ki se je ne bi posluževal. Pri tem nosi ZVU krivdo, ker pušča take zakone v veljavi. Delegacija je nadalje prikazala krivičen položaj slovenske šole, opozorila je na pravni absurd, da so s svojimi posledicami še vedno v veljavi odločbe po fašističnih soaitih, nadalje na nemogoči način reševanja vprašanja drnosti tukajšnje Slovence. Posebno je delegacija tudi nakazala način, kako vsa ta vprašanja rešiti, da bi bila Slovencem krivica odpravljena. Prav tako je bil major Kellett kot zastopnik gen. Whitelawa opozorjen na vso ogromno materialno škodo, ki so jo Slovenci utrpeli na gospodarskem področju; povrnitvi te škode se Slovenci ne bodo nikoli odrekli.

Major Kellett je izvajanja delegacije pazljivo poslušal in večkrat želel pojasnil. Obljubil je, da bo o vsem sestavil poseben memorandum. Zaprosil je, da bi mu bili člani delegacije še nadalje v pomoč za razna dopolnila in podatke, kar so mu ti obljubili.

Ne da bi hoteli kakorkoli prejudicirati uspeh te akcije, moramo vendar poudariti velik pomen skupnega nastopa, ki je po dolgih letih prvi. Dejstvo je, da Slovenci še nismo, nastopili glede nobene zahteve enotno vse od tedaj, ko so se med nami pojavile prve razprtije 1. 1947 in potem še hujši razcep 1. 1948. Gotovo je, da je vsaki slovenski zahtevi že v naprej odvzet, dobršen del verjetnosti za uspeh, čim postavi to zahtevo katerakoli kulturno-prosvetna ali politična skupina ločeno. In kakor je delegacija pri majorju Kellettu poudarila, da nastopa pri zahtevi po osrednjem kulturnem domu enotno ne glede na politično prepričanje pripadnikov posameznih kulturnih skupin in ne da bi bila pri tem njihova politična pripadnost kompromitirana, tako bi bilo mogoče doseči enak skupen nastop še za več problemov, ki se morajo čimprej rešiti v korist Slovencev.

Prepričani smo, da bo slovenska javnost ta prvi skupni nastop ugodno sprejela. Hkrati pa želimo, da ta prvi skupni nastop ne bo obenem tudi zadnji. Kakor je namreč naša borba težka, bo vsekakor nekoliko lažja, če bomo vsaj na tistih področjih, kjer je to mogoče, delali skupno.

R. R.

Dne 19. marca 1952 ob 11. uri je major J. A. Kellett, kot posebni pooblaščenec generalnega ravnatelja za civilne zadeve, brigadnega generala Johna L. Whitelawa, sprejel delegacijo predstavnikov vseh slovenskih kulturnih organizacij in ustanov v angloameriški coni STO.

Delegacijo so sestavljali prof. Fran Rauber za SHPZ (Ul. Roma), Stane Bidovec za SHPZ (Trg Ponterosso), dr. Frane Tončič za SNS, dr. Maks Sah za SP in dr. Janko Jež za SPM.

Delegacija je izročila g. maj. Kollettu kot posebnemu pooblaščencu g. gen. Whitelawa spomenico, s katero zahteva od ZVU, da zgradi iz državnih sredstev v središču mesta slovenski osrednji kulturni dom, ki naj bi odgovarjal vsem kulturnim potrebam tržaških Slovencev.

V podkrepitev svoje zahteve je delegacija obrazložila nevzdržno stanje, v katerem so tržaški Slovenci na vseh področjih javnega življenja zaradi neizvajanja osnovnih določb mirovne pogodbe z Italijo, kakor so določbe o enakopravnosti Slovencev tega ozemlja, ki so državni narod, glede uporabe jezika, glede šolstva, glede kulture, nameščanja v javnih uradih in glede drugih državljanskih pravic. Nadalje je opozorila delegata g. gen. Whitelawa na nujnost ureditve ostalih vprašanj, kakor so vprašanje državljanstva, razveljavljenje obsodb bivšega posebnega sodišča za zaščito države in italijanskih vojaških sodišč, vprašanje razveljavljenja raznih še vedno veljavnih zakonov iz dobe fašizma, vprašanje povračila škode, povzročene Slovencem na gospodarskem in kulturnem področju po prvi svetovni vojni itd.

G. maj. Kellett je vzel na znanje, da nastopa delegacija v imenu vseh tržaških Slovencev, in je zagotovil, da bo g. gen. Whitelawu po njegovem izrecnem naročilu podrobno poročal o vprašanju slovenskega osrednjega kulturnega doma in o ostalih sproženih vprašanjih, nakar bo g. general sprejel delegacijo na osebni razgovor.

Repentaborci proti „apparentamentu"

Kandidati enotne volilne liste za repentaborsko občino so se sestali včeraj in pretresli položaj v zvezi z bližajočimi se upravnimi volitvami. Soglasno so pozdravili jugoslovanski predlog o sporazumni rešitvi tržaškega vprašanja v okviru mirovne pogodbe z Italijo in ostro obsodili protijugoslovansko gonjo iredentističnega in kominformističnega tiska. Hkrati so sprejeli resolucijo, v kateri protestirajo proti nameravani raztegnitvi italijanskega volilnega zakona o vezanih listah tudi na naše področje, ker gre v bistvu za nedemokratičen in nepošten poskus potvarjanja volje prebivalstva.

Končno so razpravljali tudi o konkretnih vprašanjih repentaborske občine, o čemer bomo obširneje poročali prihodnjič.

Protestno zborovanje priredi SIAU danes v Kopru

Poziv istrskega ljudstva E. Kardelju zunanjemu ministru FLRJ, naj podvzame najodločnejše korake pri italijanski vladi, da preneha s podpiranjem šovinistov in njihove protijugoslovanske gonje

KOPER, 19. — Na protestnem zborovanju, ki je bilo nocoj v Materadi, je tov. Ivo Jukič, član okrožnega odbora SIAU, govoril vaščanom o iredentistični gonji združene tržaške reakcije in kominformistov.

Med drugim je dejal: «Priporočamo italijanskim šovinistom, naj nas pustijo popolnoma pri miru, ker imamo dovolj dela in skrbi, da skupno z jugoslovanskimi brati čimprej zgradimo lepše in bogatejše življenje našim delovnim ljudem.

Maršal Tito je v našem imenu in v imenu narodov Jugoslavije spet ponudil roko sprave z iskreno željo, da bi se našla možnost zbližanja med Jugoslavijo in Italijo, in dal nov konkreten predlog za rešitev vprašanja STO. Gospod De Gasperi je ta predlog oholo odbil in dal signal za novo gonjo proti ljudski oblasti v coni B in Jugoslaviji. Z izjavami raznih profašističnih italijanskih predstavnikov in skupin o «italijanstvu Trsta, Istre in Dalmacije» dokazujejo, da so še vedno na stari imperialistični poti in da nočejo dobrih sosedskih odnosov z Jugoslavijo, temveč da bi hoteli znova podjarmiti del našega narodnega telesa.

Toda mi ne bomo nikdar pozabili naše težke suženjske preteklosti, ko so nas držali v okovih prav isti Santini, Bartoliji in drugi sovražniki ljudstva, ki bi danes radi govorili v našem imenu. Ne bomo pozabili požiganja in zapiranja naših šol in kulturnih domov, prepovedi, da govorimo v maternem jeziku, spreminjanja naših hrvatskih in slovenskih priimkov in ostalih dobrot njihove dvatisočletne kulture.

S tega našega zborovanja pozivamo jugoslovanskega zunanjega ministra tov. Kardelja, da v našem imenu podvzame najodločnejše korake pri italijanski vladi, da ta preneha podpirati CLN in ostale šovinistične skupine, ki s šovinistično gonjo zastrupljajo odnose med Jugoslavijo in Italijo in resno ogrožajo mir v tem delu Evrope».

Podobna protestna zborovanja so bila v mnogih drugih krajih Istrskega okrožja, med drugim v Sečjolah, Pučah, Segetu, Bujah, v tovarni Salvetti v Piranu itd. Z vseh zborovanj so bile poslane resolucije odboru za zunanjepolitične zadeve Ljudske skupščine FLRJ in zunanjemu ministru Edvardu Kardelju.

Med številnimi protestnimi zborovanji, ki so napovedana za jutri, bo tudi zborovanje v Kopru, ki ga sklicuje mestni odbor SIAU.

Delo komisije OZN za razorožitev

NEW YORK, 19. — Komisija OZN za razorožitev je imela danes popoldne svojo drugo delovno sejo. Ameriški delegat Benjamin Cohen je odgovarjal na vprašanja, ki mu jih je na prvi seji zastavil sovjetski predstavnik Malik. Cohen je dejal, da ni mogoče sprejeti sovjetskih predlogov o prepovedi atomske bombe in znižanju oborožitve, predno bi bila določena zadostna jamstva, da se bodo ti sklepi izvajali. «Nobena država, je dejal Cohen, se ne more razorožiti, če je edino jamstvo obljuba na papirju, ki jo je dala druga država».

Z drugim vprašanjem, je dejal Cohen, je hotel Malik ponovno spraviti na dnevni red drugo zahtevo, ki jo je OZN že zavrnila, namreč zahtevo o znižanju oborožitve in oborženih sil za eno tretjino. Ameriški delegat je poudarl, da bi tako mehanična razorožitev ne le ohranila, temveč še povečala nesorazmerje, ki je med oborožitvijo vzhodnega bloka in zahodnih držav.

Cohen je kot primer navadel, da je ZSSR s svojimi sateliti — brez Azije — imela pred korejsko vojno pod orožjem 6 milijonov mož, medtem ko so jih ZDA imele samo milijon in pol in Francija in Anglija skupno približno prav toliko. Cohen je nato še enkrat zavrnil sovjetske obtožbe, da ameriške čete na Koreji uporabljajo bakteriološko orožje.

Nato je govoril Malik, ki je v glavnem še enkrat pogreval že znane sovjetske predloge.

„BORBA" O DANAŠNJI ŠOVINISTIČNI MANIFESTACIJI V TRSTU

HITRO SO POZABILI LEKCIJO IZ DRUGE SVETOVNE VOJNE

Tu nekdo seje veter, a ne pomisli, kakšno žetev lahko prinese

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 19. — Jugoslovanski tisk še nadalje komentira gonjo italijanskih iredentistov in šovinistov proti Jugoslaviji, ki bo imela verjetno svojo kulminacijo z jutrišnjo manifestacijo ob četrti obletnici propadle tripartitne note v Trstu.

Nocojšnja «Borba» piše v tej zvezi in v zvezi s pozivom tržaškim študentom, naj se pridružijo v borbi, da «bo italijanska trobojnica ponovno zaplapolala od Trsta do Boke Kotorske», da se zdi, da so na drugi strani Jadrana prehitro pozabili lekcijo iz druge svetovne vojne. List ugotavlja, da ti izpadi ne morejo prispevati k rešitvi italijansko jugoslovanskih odnosov. Koncert na Velikem trgu v Trstu bo posvečen pesmicam, s katerimi so horde ubijalcev prekoračile mejo fašistične Italije v zadnji vojni.

Značaj te manifestacije je tak, da ne bo nikogar zacudilo, če se bo v slavo tristranskega predloga slišala igrati tudi «Giovinezza», ob zvokih katere je duče nedavno na svoj način opominjal ZDA in Veliko Britanijo.

«Vse to — zaključuje «Borba» — koristi samo tistim, katerim so mednarodne zmešnjave potrebne. Tu nekdo seje veter, a ne pomisli, kakšno žetev lahko prinesen.

Nocojšnja «Politika» objavlja članek, v katerem obravnava proteste prebivalstva jugoslovanske cone STO proti nezaslišani antijugoslovanski gonji italijanskih iredentistov. List piše, da je za te proteste značilno, da se je prebivalstvo cone B dvignilo popolnoma spontano proti valu laži in klevet, ki jo širijo italijanski šovinisti s tržaškim škofom Santinom na čelu o razmerah v coni B. Odpor proti tej gonji se je začel v Izoli, ko se je na vaden občni zbor sindikalne podružnice delovnega kolektiva tovarne «Ampelea» hitro in spontano spremenil v protestni miting. «Politika» omenja tudi politični položaj v coni A in zahtevo iredentistov po raztegnitvi italijanskega zakona o povezavi list za bodoče občinske volitve.

«Vsi Tržačani, Slovenci in Italijani, zahtevajo, da se volitve izvršijo čim prej, toda so odločno proti italijanskemu volilnemu zakonu, ker bi uvedba tega zakona pomenila izigravanje demokratičnih načel in bi take volitve izobličile pravo mnenje večine tržaškega prebivalstva».

Tudi zagrebški «Vjesnik» piše, da ima vse to rimsko manevriranje za cilj dokazati, da italijanski šovinisti vztrajajo pri svoji zahtevi po uresničenju tristranskega predloga. Pri tem poudarja list, da je bila izjava navaden volilni manever, ki je bil potreben De Gasperiju za zmago na volitvah leta 1948. «Ta trik je Rim sedaj izpremenil v fikcijo, s pomočjo katere želi De Gasperi manevrirati na mednarodnem polju».

V zvezi z zadnjim incidentom na albanski meji se je zvedelo, da so kmetje iz obmejnih vasi spoznali v osebi, ki je bila ubita 14. t. m., Delija Salija, znanega vohuna in albanskega bandita po rodu iz obmejne vasi Gorica. Nocojšnja «Borba» poudarja, da dejstva, da je bil Sali oblečen v uniformo albanske vojske, da so albanski graničarji dva dni pred tem postavili zasedo na jugoslovanskem ozemlju, ki je gotovo imela nalogo, da bi zaščitila povratek albanskih diverzantov iz Jugoslavije, dokazujejo, da so te akcije pripravili in organizirali albanski uradni krogi. List poudarja, da albanski sateliti vršijo te provokacije ne samo zato, ker imajo tak nalog iz Moskve, temveč tudi zato, da bi prestrašili albansko ljudstvo, ki pokazuje vedno večje odpora proti satelitski politiki Enverja Hodže.

«Ta primer dokazuje — piše nocojšnja «Politika» — ozko in načrtno povezanost albanskih graničarjev in diverzantskih tolp, katerim albanska vojska omogoča in pomaga pri prehodu čez mejo in ščiti njihovo vrnitev».

B. B.

Morrisonov pravilnik zavrnjen

LONDON, 19. — Laburistična parlamentarna skupina se je danes sestala in razpravljala o novem pravilniku skupine, ki ga je pripravil Morrison po nalogu Attleeja. Glede tega načrta niso sprejeli nobenega sklepa, pač pa so se sporazumeli, da se vzpostavi prejšnji notranji pravilnik, katerega veljavnost je bila julija 1945 prekinjena. Parlamentarna skupina je bila mnenja, da je novi pravilnik, ki ga je pripravil Morrison, prestrog, ter je sklenila nadaljevati tozadevno razpravljanje, o novem pravilniku, ki bi bil sprejemljiv tudi za bevaniste. Prejšnji pravilnik, ki bo začasno veljal, vsebuje med drugim določbo, ki dovoljuje laburističnim poslancem, da se vzdržijo ali da glasujejo proti vprašanjem, ki se nanašajo: na vojaška vprašanja, obvezno vojaško službo, verska vprašanja in alkoholne pijače. Morrison je v svojem načrtu zelo skrčil važnost te določbe, da bi preprečil, da bi se je bevanisti poslužili v zvezi z glasovanjem o oborožitvi.

Spodnja zbornica je danes po dolgem razpravljanju odobrila proračun za letalstvo v znesku 437 milijonov in 740.000 šterlingov.

CAMBERA, 19. — Na podlagi danes objavljene statistike se je v februarju primanjkljaj avstralske plačilne bilance zvišal za 46 milijonov in 700.000 šterlingov. V prvih osmih mesecih sedanjega finančnega leta je celotni primanjkljaj dosegel 315 milijonov šterlingov. Omejitve uvoza, ki so jih pred kratkim odobrili, bodo stopile v veljavo šele ob koncu marca.

ŠTIRISTRANSKI SESTANEK o nemški mirovni pogodbi?

Izjave francoskega zunanjega ministrstva. Včeraj so se začeli razgovori o odgovoru na sovjetsko noto. Posarje še vedno na mrtvi točki

PARIZ, 19. — Danes so se začeli razgovori med tremi velesilami o odgovoru na sovjetsko noto o Nemčiji. Razgovori so se začeli takoj po koncu prve seje ministrov Evropskega sveta Jutri bo nova trojna seja, poleg tega pa bo še posebna seja, ki ji bo prisostvoval tudi kancler Adenauer, da se bo seznanil s podrobnostmi odgovora zahodnih velesil.

Medtem je predstavnik francoskega zunanjega ministrstva izjavil, da se «zdi zelo verjetno», da bo prišlo do štiristranskega sestanka med zahodnimi velesilami in ZSSR o mirovni pogodbi z Nemčijo. Sestanek bi bilo mogoče organizirati, je dejal predstavnik, bodisi med namestniki štirih zunanjih ministrov, bodisi med tremi zahodnimi visokimi komisarji v Nemčiji in med sovjetskim poveljnikom v Nemčiji, generalom Cujkovom.

Ceprav še ni mogoče soditi, ali predstavlja zgornja izjava rezultat današnjih razgovorov med Edenom, Schumanom in Dunnom, ali pa bolj željo francoske diplomacije, omenjajo v pariških političnih krogih dva elementa, ki morda nekoliko osvetljujeta to izjavo: omemba možnosti razgovorov med štirimi visokimi komisarji in pa nenadni ponovni prihod ameriškega visokega komisarja Mac Cloya v Pariz. Mac Cloy je šele včeraj odpotoval iz Pariza, kjer se je razgovarjal z Eisenhowerjem, v Bonn, danes pa se je nenadoma vrnil in takoj odšel v ameriško veleposlaništvo, kjer se je sestal z novim veleposlanikom Dunnom.

Iz teh znakov sklepajo, da bodo zahodne velesile morda predlagale konferenco štirih, ki bi naj predvsem pripravila prve pogoje za konferenco o nemški mirovni pogodbi — v glavnem torej ustanovitev enotne nemške vlade. Ne bi šlo torej toliko za konferenco, ki bi že začela sklepati o mirovnih pogojih, kot za pogajanja, ki naj ustvarijo potrebne pogoje za mirovno konferenco.

O trojnih razgovorih se izve še, da je Eden prinesel s seboj besedilo, ki ga je pripravil Foreign Office in o katerem so v Londonu najprej razpravljali izvedenci, nato pa Eden sam z ameriškim in francoskim veleposlanikom. Na drugi strani zatrjujejo, da je Dunn dobil iz Washingtona nova navodila, o katerih je danes poročal Schumanu in Edenu.

Po vesteh iz dobrega vira omenja londonski načrt odgovora avstrijski primer, to je, zahodno razočaranje zaradi neuspeha pogajanj, ki so se vlekla toliko časa, da pa ne postavlja sklenitve avstrijske pogodbe kot pogoj za začetek razgovorov o Nemčiji.

Glavna točka londonskega načrta je po teh informacijah vprašanje svobodnih volitev v Nemčiji, brez katerih ni mogoče misliti na nemško enotnost. Zahodne velesile bi v tej točki zahtevale od Moskve podrobnejših pojasnil. Pa tudi, če bi bil dosežen zadovoljiv sporazum o teh volitvah, se je treba domeniti, kakšna pooblastila naj ima tako ustvarjena enotna nemška vlada. Pojavlja se na primer vprašanje, ali bi imela ta vlada pravico, da takoj vzpostavi lastno vojsko, ali če bi bila njena suverenost omejena in v kakšni meri.

Dodajajo, da so na današnji seji predvsem govorili o seznamu vprašanj, ki bi prišla v poštev za besedilo odgovora. Besedilo, ki bo odobreno v Parizu, bo moralo biti predloženo še v dokončno odobritev Londonu in Washingtonu.

Medtem se je danes začelo zasedanje štirinajstih ministrov Evropskega sveta. Ministri so razpravljali o odnosih med Evropskim svetom in med evropsko skupnostjo jekla in premoga (Schumanov načrt) in evropsko obrambno skupnostjo. Eden je predlagal, da bi bili ti stiki čim tesnejši, zlasti ker bi bilo v tej obliki najlaže doseči sodelovanje med Anglijo in obema organizmoma. Kot znano, je Anglija članica Evropskega sveta, ni se pa pridružila ostalima dvema organizmoma. Edenov predlog odraža angleško skrb, da bi začetek delovanja «poola» in ustanavljanje evropske vojske praktično odvzelo Evropskemu svetu vsako važnost in s tem zmanjšalo angleški vpliv na evropske zadeve. Zaradi tega predlaga Eden, da bi bila Schumanov in Plevenov načrt nekaka organa Evropskega sveta.

Posarskega vprašanja se na zasedanju Evropskega sveta še niso dotaknili, Adenauer pa je izjavil, da «ni mogoče, da bi o tem ne govorili». Kot menijo, včerajšnji razgovor med Adenauerjem in Schumanom ni prinesel nič novega.

Predstavnik Francije v Posarju Grandval pa je danes v Parizu obtožil zahodnonemško vlado, da «nadaljuje Hitlerjevo politiko v vprašanju Posarja» in zagrozil, da se bo Francija morala odpovedati Schumanovemu načrtu, če bi bila prisiljena zapustiti sedanjo gospodarsko zvezo s Posarjem.

V imenu kanclerja Adenauerja, ki se mudi v Parizu, je zahodnonemški podkancler danes izročil anketni komisiji OZN odgovor svoje vlade na njena vprašanja.

PORAZ SENATORJA TAFTA PRI VOLITVAH V MINNESOTI

Stassen je potolkel Eisenhowerja, ki je dobil največ glasov v mestih - Uveljavitev Humphreya pomeni odobravanje Trumanove politike - Trumanova odločitev bo odvisna od položaja na Koreji

MINNEAPOLIS, 19. — Podatki o včerajšnjih pripravljalnih volitvah v državi Minnesota so glede 3.339 volilnih okrožij od skupnih 3.769 sledeči:

Republikanci: Harold Stassen 124.508, Slettendahl 21.295, Eisenhower 105.787, Taft 23.351, Warren 5.323, Mac Arthur 1.609, Dewey 2, Kefauver 49, Truman 27.

Demokrati: Humphrey 97.803, Kefauver 19.388, Taft 39, Warren 117, Eleanor Roosevelt 9, Mac Arthur 53.

Pripomniti je treba, da je, kar se tiče demokratov, senator Humphrey izjavil, da bo prepisal svoje glasove na Trumana, če bo ta kandidiral na volitvah. Eisenhower in Taft nista bila na republikanskih uradnih listah, vpisali pa so jih volivci s preferenčnim glasom. Kar se tiče demokratov, nista bila na uradnih listah ne Truman ne Kefauver.

Medtem javljajo, da pri predhodnih volitvah v državi Wisconsin, ki bodo 1. aprila, ne bodo priznani glasovi, za kandidate, ki ne bodo uradno vpisani na listi.

Harold Stassen je danes na tiskovni konferenci izjavil, da je zelo zadovoljen z izidom volitev v Minnesoti. Po njegovem mnenju so te volitve pokazale dvoje: 1. majhno število glasov, ki jih je dobil Taft; 2. dejstvo, da je Eisenhower dobil več glasov v mestih kakor na deželi. General Eisenhower pa ni hotel komentirati izida teh volitev.

Truman je sklenil umakniti svoje ime z liste pri predhodnih volitvah, ki bodo 3. junija v Kaligorniji. Verjetno bo edini demokratični kandidat senator Kefauver

Eisenhowerjevi privrženci se zelo veselijo nepričakovanega uspeha. Paul Hoffman, ki se je danes z letalom vrnil v New York in ki bo vodil volilno kampanjo za Eisenhowerja, je izjavil, da mora biti general «sedaj prepričan, da ga ameriško ljudstvo hoče za predsednika po tem, kar se je zgodilo v Minnesoti». «Potrebno je, je dejal Hoffman, da se sedaj odloči. Mislim, da sedaj misli z mentaliteto kandidata za republikansko stranko». Hoffman je tudi dejal, da je skušal Eisenhowerja prepričati, naj se vrne v ZDA, da bo vodil volilno kampanjo, toda ne pred zaključkom predhodnih volitev v Oregonu, ki bodo v polovici maja.

Tajnik Bele hiše Joseph Short je včeraj izjavil, da Truman ni spremenil svojega stališča in da namerava pustiti generala Eisenhowerja v Evropi, dokler ne bo ta vprašal, naj ga zamenjajo.

Kar se tiče Trumanove kandidature, pa je predsednik demokratične stranke Frank Mac Kinney na današnji tiskovni konferenci izjavil, da bo Trumanova odločitev odvisna od uspeha ali neuspeha pogajanj za mir na Koreji, ker je položaj na Koreji činitelj izredne važnosti za Trumana. Mac Kinney je dejal, da bi bila po njegovem mnenju možnost Trumanove kandidature manjša, če ne bi prišlo do te rešitve. Nato pa je izrazil upanje, da bo položaj na Koreji rešen še pred kongresom stranke Dalje je Mac Kinney dejal, da poteče skrajni rok za napoved Trumanove odločitve 15. maja. Izrazil pa je željo, da bi Truman kandidiral, in dejal, da je v 39 državah od 75 do 80% demokratičnih voditeljev istega mnenja.

Politični opazovalci so mnenja, da pomeni uspeh senatorja Humpheya posredno priznanje Trumanovi zunanji politiki.

Glede možnosti Eisenhowerjevega povratka v Washington se zdi, da niso v ameriškem državnem departmanu še nič sklenili o morebitnem nasledniku. Nekateri omenjajo njegovega poveljnika glavnega stana generala Gruentherja, drugi pa generala Ridgwaya, češ da si je ta že pridobil izkušnjo pri poveljevanju četam različnih narodnosti.

Harriman in Lovett o pomoči tujini

WASHINGTON, 19. — Ravnatelj MSA Averell Harriman je danes poročal pred zunanjepolitičnim odborom v predstavniški zbornici. Izjavil je, da predstavlja ameriški program za «podporo evropski obrambi», ki znaša 1.800 milijonov dolarjev, najvažnejšo postavko v celotnem programu pomoči tujini za bodoče finančno leto, ki znaša 7.900 milijonov dolarjev. Izjavil je, da je pomoč za «podporo obrambi» nujno potrebna, zato da bodo evropske države lahko izpolnile svoje vojaške napore.

Dalje je Harriman izjavil, da ni bila sprejeta še nobena dokončna obveza da se Veliki Britaniji podeli dodatna pomoč za obrambo 600 milijonov dolarjev, Franciji pa 400 milijonov.

Nekateri predstavniki so postavili tudi nekaj vprašanj glede pomoči Jugoslaviji. Harriman je odgovoril, da ni govora o postavljanju pogojev za pomoč Jugoslaviji in da je Jugoslavija odločena braniti se pred vsakim napadom. Dodal je da ni bilo nobenega predloga ali razpravljanja, da bi se jugoslovanske sile uporabile drugače kakor za obrambo Jugoslavije.

Obrambni minister Lovett je pričal pred senatnim odborom na nejavni seji. Po zaslišanju je predsednik senatnega zunanjepolitičnega odbora, Tom Connally izjavil:

«Celotne odobritve za vojaško pomoč za proračunska leta 1950, 1951 in 1952 so znašale 12 milijard dolarjev. Po prenosnih možnostih v smislu zakona iz leta 1952 se je ta skupni znesek zmanjšal in je ostalo pooblastilo za obveznosti v znesku 11.500 milijonov dolarjev.

Z zahtevami za leto 1953 skupno s temi odobritvami bo na razpolago 16.800 milijonov dolarjev — je izjavil minister Lovett — od tega zneska pa bodo izdali tekom proračunskega leta 1953 11.300 milijonov dolarjev. Dne 30. junija 1953 bodo torej ostal nepotrešen znesek 5.400 milijonov dolarjev, ki ga bodo porabili za kasnejša plačila za vojaške predmete, katerih izdelava potrebuje več časa, kot so na primer letala in tanki.

„Nostra è la Postoina... Alpi Giulie..."

To bo geslo današnje manifestacije „Odbora za obrambo italijanstva"

Ko na predvečer šovinistič. ne protislovenske in protijugoslovanske manifestacije tako imenovanega «Odbora za obrambo italijanstva Trsta in Istre» pišemo te vrstice, pripravljata odborov predsednik in tajnik visokodoneče govore in stikata po fašistični literaturi za izrazi, s katerimi bosta danes popoldne poskušala razvneti povabljene «zatirane Italijane» v gledališču «Verdi». Njuna govora se ne bosta namreč prav v ničemer razlikovala od vsebine ultrafašističnega uvodnika «A fronte alta» v včerajšnjem tržaškem De Gasperijevem glasilu.

Kako naj sicer označimo trditve kakršne so:

«Slovenskega vprašanja danes v Italiji ni!»

«Slovenska neznatna manjšina v Nadiški dolini ni nikoli imela potrebe po reševanju jezikovnih, kulturnih, verskih in socialnih problemov — kljub propagandističnim sugestijam z one strani meje».

In dalje, sklicujoč se na Mazzinija:

«Le Alpi Giulie sono nostre... nostra e la Postoina o Carsia...»

In zaključek:

«S to voljo bomo komemorirali datum 20. marca dvignjenega čela, v prepričanju, da gledamo bolj daleč kot naši prestrašeni cenzorji in varuhi javnega reda v Trstu...»

Saj bi tudi ob tej priliki lahko omenili, da se še ni posušilo tiskarsko črnilo na straneh našega dnevnika, kjer smo morali že tolikokrat ugotoviti:

da italijanske oblasti teroriziranjo starše, ki so poslali svoje otroke v goriške slovenske šole;

da je slovenska manjšina v Italiji prav tako neznatna kot je italijanska v Jugoslaviji;

da nima čez pet tisoč slovenskih otrok niti otroškega vrtca in nobene osnovne šole, a kaj šele srednjih šol;

da se preganja slovenski molitvenik, katerega je napisal stari ugledni slovenski beneški duhovnik msgr. Trinko v slovenskem beneškem narečju;

da se mora slovenski beneški župnik Kračina zatekati k sodišču, da bi se lahko branil pred klevetami in lažmi največjega in najuglednejšega italijanskega poluvladnega dnevnika («Corriere della Sera») in enega najuglednejših italijanskih novinarjev (Cesco Tomaselli);

da je v Beneški Sloveniji socialno in gospodarsko stanje tako, da je moralo samo v zadnjih dveh — treh letih čez petnajst tisoč Benečanov po svetu s trebuhom za kruhom;

da je celo demokristjanski senator Tessitori moral priznati, da je potreba ustanovitve avtonomne pokrajine Gorica-Videm nujna zadeva tudi zato, ker bo tako mogoče rešiti tudi vprašanje slovenske manjšine kakor je bilo rešeno v dolini Aoste in v Južnem Tirolu...

Itd itd.,

Saj bi lahko citirali istega Mazzinija, ki je v knjigi «I Doveri del'Uomo» zapisal, da je «Bog določil Italiji mejo na izlivu Soče» v Jadransko morje. Pa tudi tiste gospode «Y», o katerih govori slavni specialist za Trst Grazzini, da jih je toliko v Trstu, bi lahko omenili, kajti tudi oni bodo povabljeni, čeprav si Italije prav nič ne želijo kakor si jo niso želeli nikoli.

Vse to bi torej lahko omenili in še mnogo, mnogo več. Toda s polemiko s fašisti in ultrafašisti, ki negirajo obstoj narodne manjšine, za katero so prevzeli svečano podpisane obveznosti v mirovni pogodbi, ki jih ni sram nesramno lagati v obraz vsem, ki dobro vedo, da so si skrhali vratove prav zaradi takih laži, s takimi obupnimi reveži v resnici ni mogoče obnavljati polemike.

A gesla: Alpi Giulie, Postoina, Bocche di Cattaro itd., vodijo tja, kjer so posejali čez 400.000 grobov in kjer so seveda našli grobove tudi tisti, katerih sorodniki, znanci in ogromna večina sorojakov ne bo hotela več nikdar.

Še najmanj pa zavoljo neke lažne obrambe italijanstva.

In prav to italijansko ljudstvo je tisto, ki bo prvo obsodilo MSI-jevsko geslo, z Aquedota in ki kriči, da noče sporazuma s Titom, kar pomeni, da noče normaliziranja odnosov z Jugoslavijo.

DNEVNIK SLOVENCEV V ITALIJI

Danes, četrtek 20. marca
Srečko, Zlata
Sonce vzide ob 6.09, zatone ob 18.17. Dolžina dneva 12.08. Luna vzide ob 3.15, zatone ob 11.30
Jutri, petek 21. marca
Benedikt, Vlada

OCEJANJE SLIN po Tržaškem ozemlju

GORICA, 19. — *Zalajali so tržaški šovinistični psi in vsa soseska se jim je odzvala. Goriške šovinistične organizacije in zlasti njihovi mladinski odseki so napovedali za danes manifestacijo v proslavitev obletnice tristranske izjave Anglije, Amerike in Francije o vrnitvi Trsta k Italiji.*

Italijanska politika je najbolj značilen primer požiranja obljub. Skoraj ne mine dan in to ne velja samo za prejšnje italijanske vlade, ampak tudi za sedanjo, da bi v Italiji z dejanji ne dokazali, kako velik prepad je med njihovimi besedami in dejanji. Slovenci v Italiji bolj kot kateri koli drugi narodni pripadnik italijanske republike spoznavamo, da je njihova politika do kraja hinavska, zlagana in da jim ni sveto niti najosnovnejše čustvo pripadnika vsake narodnosti, to je narodna zavest in spoštovanje te zavesti.

Prav ista italijanska vlada, ki je dokazovala skozi več desetletij, kako malo so vredne njene pisane pogodbe, zakoni, obljube, od italijanskih predstavnikov podpisane konvencije o obsodbi genocida in spoštovanju človečanskih pravic, skuša sedaj prisiliti zahodne zaveznike, naj vztrajajo pri tristranski izjavi o priključitvi Trsta k Italiji. Pri tem do kraja smešnem stališču še nadalje vztraja, čeprav so sami italijanski voditelji že leta 1948 ob samem rojstvu tristranske izjave vedeli, da je to volivni gulaž italijanskim volivcem, da so glasovali za De Gasperija.

Slovenci v Italiji, ki gledamo na vse te iredentistične italijanske spletke, se zavedamo, da je italijansko vztrajanje pri tristranski izjavi kot podlagi za reševanje Trsta samo pretveza, da onemogočijo reševanje tržaškega vprašanja in še celo vrsto drugih, ki so z njim v vzročni zvezi.

Med temi vprašanji je na prvem mestu položaj Slovencev na Goriškem in v Beneciji, ki še vedno z velikim hrepenenjem in nestrpnostjo pričakujejo, kdaj bodo italijanski predstavniki spoznali, da po sedanji poti diskriminacije slovenskega ljudstva ni mogoče nadaljevati. Mi prav dobro vemo, da je jugoslovanska vlada napravila že marsikateri korak, da bi dosegla pri italijanski vladi razumevanje glede položaja slovenske manjšine, vendar uspeh ni bil popoln, ker na italijanski strani vztrajajo pri podžiganju narodnostne mržnje in zaostrovanja obojestranskih odnosov, da bi preprečevali reševanje tržaškega vprašanja.

S tem namenom bo danes tudi šovinistična manifestacija italijanskih dijakov, ki bodo v sprevodu odšli k spominskemu trgu, kjer bo neki govornik predložil resolucijo, v kateri bodo zahtevali izvajanje tristranske izjave.

Ob tej obletnici, ki je postala za italijanske iredentiste samo spomin na preteklost in ocejanje sline po širjenju svojega »življenjskega prostora«, lahko Slovenci v Italiji z zadoščenjem ugotavljamo da je Italija že zdavnaj izgubila Tržaško ozemlje, z zaskrbljenostjo pač, da je pod njeno peto še vedno okoli 80.000 Slovencev na Goriškem in v Beneški Sloveniji. Zato naj Italija svoj pogled obrne navznotraj in naj poskrbi, da ne bo treba jugoslovanski vladi vlagati not z dokazi diskriminacije proti slovenski manjšini, ampak da bo postal ravno nov italijanski odnos do slovenskega zamejstva temelj, na katerem bo mogoče reševati sedanje jugoslovansko-italijanske odnose.

OTVORITEV NOVIH PROSTOROV PROSVETNEGA DRUŠTVA «O. ŽUPANČIČ» V ŠTANDREŽU

„Kultura in prosveta to naša bo osveta“

Nabito polna dvorana · Govor predsednika Tabaja - Nastop pevskega zbora - V istih prostorih je imelo pred prvo vojno bralno in pevsko društvo tri nastope

STANDREŽ, 19. — Cilj vsakega prosvetnega društva je, da pride čimprej do svojih prostorov, v kateri lahko nemoteno in z uspehom razvija kulturno delo med ljudstvom. Standreško prosvetno društvo «Oton Župančič» je že davno tega pričelo misliti na to, vendar je bilo prizadevanje brezuspešno. Kljub temu pa oni niso odnehali in ravno v tem je krona njihovega uspeha. Včeraj so v prisotnosti velikega števila domačinov otvorili svoj sedež nad kinodvorano.

Ze takoj po osmi uri zvečer se je na sedežu zbralo nekaj ljudi, ki so prišli k otvoritvi. S prihodom pevskega zbora pa so prišli tudi drugi, tako da so bila vsa omizja in stoli v dvorani do zadnjega zasedeni. Veliko število ljudi je moralo tudi stati.

Najprej je spregovoril prejšnji predsednik Emil Pavlin, ki je dal besedo novemu predsedniku Alojzu Tabaju. Dejal je, da je otvoritev novega prosvetnega sedeža važen mejnik v njihovem prosvetnem delovanju, ker bodo imeli namesto prejšnjih tesnih prostorov na razpolago lepo dvoranico.

Pričel je govoriti o stvarnem delu in dejal:

«Prosvetno društvo «Oton Župančič» ima za seboj dolgo tradicijo plodnega delovanja na prosvetnem področju in zato sem prepričan, da tudi v bodoče ne bo razočaralo svoje člane. Že to, da nosimo ime velikega pesnika, mora biti nam vsem za vzgled in v spodbudo. Toda zato je potrebno sodelovanje vseh članov, ker prosvetno delo ni in ne more biti rezultat dela posameznikov, marveč je na tem področju potrebna afirmacija skupnosti. Da mora tako biti, govorijo nekatere naše predstave na letnem gledališču, kjer smo s skupnimi napori dosegli take uspehe, da nam jih nekateri zavidajo. Uprizoritve Miklove Zale, Veronike Deseniške in Rokovnjačev so dokazale, da vodi sodelovanje vseh članov k uspehu. Zato iz tega mesta in v tem dnevu pozivam vse, naj se v bodoče še bolj povežejo v društvu.

Zelo smo zadovoljni, da lahko uporabljamo to dvorano. Pomislimo, da so vse druge vasi na Goriškem v slabšem položaju. Nekoč ni bilo tako. Pred fašizmom je bilo omogočeno vsako prosvetno delo knjižnic, čitalnic, pevskih zborov in dramskih družin, ki so nastopale širom dežele. Po letih mrtvila, ki ga nam je zadal fašizem, je prosvetno delo ponovno oživelo. Toda tudi danes se še poznajo znaki, da skušajo nekateri na prikrit način ovirati naše delo. Ne mislim samo na razne birokratske zakone, marveč tudi na tiste, ki vidijo v prosvetnem delu nekaj groznega in pohujšljivega. Aškerc je z besedami: «Kultura in prosveta to naša bo osveta» povedal vse stremljenje slovenskega naroda. Mi ljubimo lepo knjigo, lepo petje in lepo prireditev in ne moremo razumeti zakaj nekateri načrtno ovirajo to naše stremljenje. Vrata prosvetnega društva so odprta vsakemu Slovencu, kateremu je pri srcu slovenski jezik. Naša prosvetna društva so in bodo še bolj v bodočnosti trdni in kleni čuvarji slovenstva. Okoli prosvetnih društev se mora zbirati vsa naša aktivnost, ker ne moremo dopustiti, da bi se nadaljeval tisti proces poitalijančevanja, ki ga je začel fašizem in ki smo ga s trdim odporom zatrli. V prosvetnem delu ne poznamo in ne bomo poznali nikakega razlikovanja. Kdor ljubi svojo materinščino, komur je usoda naših otrok pri srcu, ta bo našel pot do prosvetnega društva. Prosvetno društvo mora biti tudi center narodne vzgoje naše mladine, ki bo našla tu svoje zadoščenje v nastopih in v manifestacijah prosvetnega dela. Ne smemo dopustiti, da bi se nam mladina odtujila in zabredla v nevarne vode, kjer bi popolnoma pozabila svoj jezik in zatajila svoj narod».

Po uvodnem govoru je mešani zbor zapel pod vodstvom Lupina nekaj slovenskih pesmi. Pevci so posedli tudi okoli mize in še dolgo prepevali v veliko veselje vseh prisotnih. Prišle je tudi domač trio in zaigral nekaj poskočnih, od katerih je bila prva namenjena najprej trem pevcem, ki so prav na ta dan proslavljali 40-letnico pevskega dela. Potem pa so se zavrteli tudi ostali: mlado in staro, vse se je vrtelo.

Med drugim smo iz pogovora s starejšimi vaščani izvedeli, da je imelo bralno in pevsko društvo po prvi svetovni vojni prav v istih prostorih tri nastope.

Prispevki za zimsko pomoč brezposelnim

TRŽIČ, 19. — Občinskemu odboru za zimsko pomoč brezposelnim so tržiški trgovci in industrijci pri drugi nabiralni akciji darovali: delavnice «E. Passero» 4.870 lir; uslužbenci tehnične šole «E. Ceriani» 5.535; podjetje Karel Ceriani 16.604; uslužbenci davkarije 35.020; uslužbenci tehnične šole «E. Ceriani» 16.530. Skupno je občinski odbor za zimsko pomoč brezposelnim pri drugi nabiralni akciji nabral 100.033, kar znaša s prej nabranimi vsotami skupno 3.119.126 lir.

Podaljšan rok za plačilo avtorskega prava

GORICA, 19. — Zveza trgovcev za goriško pokrajino sporoča vsem javnim obratnikom, ki imajo v svojih lokalih radiosprejemnike, da je rok za plačilo naročnine avtorskega prava, ki je zapadel že 31. januarja, podaljšan do 31. marca. Zve-

Občinski uslužbenci so izvolili novo notranjo komisijo

GORICA, 19. — Občinski nameščenci in uslužbenci so v torek 17. t. m. izvolili novo notranjo komisijo. Od 216 uslužbencev jih je volilo 210. Glasovnic je bilo 176 veljavnih in 34 neveljavnih. Izvoljeni so bili geometer Marij Merni s 133 glasovi, geometer Guido Franzot 130, Bruno Rosolen s 121, Peter Galatec 105 in Peter Lanza s 87 glasovi. Za predstavnike občinskih nameščencev so izvolili Salvatora Cianausera s 106 glasovi in Jožefa Novellija s 70 glasovi.

Volilni komisiji je predsedoval odv. V. Vinci.

Jožefovanje v Ricmanjih

Lepo pomladansko vremo je včeraj privabilo v Ricmanje na tradicionalno praznovanje Jožic in Jožetov velikansko množico ljudstva iz Trsta in drugod. Vse ricmanjske ulice so bile dobesedno natlačene, kar je razvidno tudi iz slik, ki jih je posnel naš fotoreporter. Na račun pa so seveda prišli tudi otroci ki so se vrteli okrog raznih stojnic in vrtiljakov. Tudi podjetni prodajalec šunke najbrž ni posloval brez dobička, saj pravijo, da na prazen želodec ni moč piti. Pa ne samo po Ricmanjih, tudi po Barkovljah, Opčinah, Proseku in drugod so se razlezli Tržačani kot martinčki na pomladno sonce. Zaslužili so avtobusni prevozniki in gostilničarji, Jožefi pa so po starem, lepem običaju. vlačevali...

SEJA OBČINSKEGA UPRAVNEGA ODBORA

Občinski proračun za l. 1952 še vedno samo proučujejo

Prenovljen občinski pravilnik za taksije? Ojačanje razsvetljave v Ulici Diaz - Škropljenje cest itd.

GORICA, 19. — V torek 17. t. m. je občinski upravni odbor imel pod predsedstvom župana dr. Bernardisa sejo, na kateri so načaljevali s proučevanjem občinskega proračuna za leto 1952, ki ga bodo predložili v odobritev občinskemu svetu, ki se bo v kratkem zopet sestal.

K redni tedenski seji se bo odbor sestal v četrtek 20. t. m. Na tej seji bodo odborniki proučili številna vprašanja upravnega značaja ter pregledali in morebitno tudi popravili občinski pravilnik za taksije. Nadalje bodo razpravljali o ojačenju razsvetljave v Ul. Diaz, o škropljenju cest v mestu in okolici ter o prošnji šolskega patronata za predvajanje šolskih in poučnih filmov v dvorani poslopja na Trgu Cattarini.

Olje na ogenj...

GORICA, 19. — *Gorica se že od samega začetka poslovanja proste cone ne hrani z njenimi proizvodi, ampak živi od političnih injekcij, ki jih od časa do časa dajejo šovinistični politični voditelji.*

Tudi danes so za obletnico tristranske izjave poskrbeli, da bo šovinistično razpoloženje do Jugoslavije in Slovencev čimbolj ostro: v nekem goriškem kinematografu bodo pričeli predvajati enega najognusnejših protijugoslovanskih filmov «Trieste mia», ki so ga morale celo zavezniške oblasti na STO prepovedati.

Ali ni dovolj, da nimamo Slovenci jezikovne enakopravnosti? Ali ni dovolj, da nas zaničujejo, ker smo pripadniki neitalijanske narodnosti? Ali ni dovolj, da nimamo v Benečiji niti ene slovenske šole, niti enega otroškega vrtca? Ali ni dovolj, da na sejah občinskega goriškega sveta in pokrajinskega sveta ne smemo govoriti slovensko? Ali ni dovolj, da so nam ukinili slovensko krminsko šolo? Ali morate po vsem, kar ste nam že slabega storili, italijansko šovinistično javnost še bolj ščuvati proti nam Slovencem, ki smo že itak pod vašim okriljem zapostavljeni, kot da bi bili manjvredni državljani.

Zahtevamo, da prekinete z netenjem protijugoslovanske in protislovenske gonje, ki preprečuje pomirjenje in normalizacijo razmer v naši pokrajini.

KMETOVALCI, DVIGNITE SADNE SADIKE

GORICA, 19. — Pokrajinsko kmetijsko nadzorništvo vabi vse kmetovalce, ki so naročili sadna drevesa, naj sadike čimprej dvignejo

KINO

VERDI. 16.30: «Gianni in Pinotto proti nevidnemu človeku».

VITTORIA. 17: «Ne žalujte za menoj», M. Sullivan.

MODERNO. 17: «Bagdad», M. O' Hara.

POVIŠEK TAKSE za motorna vozila

Navodila za plačevanje razlike

GORICA, 19. — Finančno ministrstvo je na podlagi zakona z dne 9. januarja 1952, ki je stopil v veljavo 1. februarja 1952 odredilo, do morajo lastniki motornih vozil, ki so že poravnali takso za leto 1952, najkasneje do 30 junija t. l. plačati razliko, ki izvira od povišanja takse. Zamudniki bodo kaznovani po zakonu.

Razliko je plačati uradom italijanskega avtomobilskega kluba, ki bodo za vplačano razliko izdali potrdilo. Omenjeno potrdilo bodo lastniki motornih vozil na zahtevo dolžni pokazati prometni policiji skupno z voznim dovoljenjem. Za motorna kolesa, za katera so izdali začasno potrdilo za 1000 lir znaša povišek 200 lir. Plačano razliko 200 lir bodo na uradu ACI vpisali na zadnji strani potrdila za 1.000 lir. Če pa je plačilec izgubil potrdilo za 1.000 lir, bo moral plačati takso v celoti, in sicer 1.200 lir.

Za motorje in tovorne motorje bodo prav tako plačano razliko vpisali na potrdila. Razlika je 850 in 1.250 lir.

Sovodnje bodo olepšali

SOVODNJE, 19. — V pričetku tedna se je sestala komisija občinskega podpornega društva (ECA), ki je sprejela obračun za leto 1950 ter sprejela pod svoje okrilje dva nova člana. Sestal se je tudi občinski upravni odbor, ki je razpravljal o nekaterih vprašanjih upravnega značaja.

Jutri se bo sestala občinska gospodarska komisija. Razpravljala bo o obrtnicah.

Te dni so pričeli olepševati nekatere dele naše vasi. Sklenili so nasaditi osem cipres, in sicer štiri pred občinsko hišo in štiri pred pokopališče. Tudi okoli igrišča bodo nasadili 42 dreves. Dobro bi bilo napraviti okoli igrišča tudi živo mejo, vendar bodo občinski možje izvedbo tega dela odložili za drugič, čeprav so na to že večkrat mislili.

Opozorilo slovenskim šolam

GORICA, 19. — Krožijo glasovi, da bodo italijanski dijaki skušali razširiti svojo šovinistično manifestacijo tudi na slovenske šole s tem, da bi prisilili dijake, da prekinejo svoj pouk. Da bi se ta podla šovinistična nakana naščuvanih golobradih mladeničev ne posrečila, že vnaprej opozarjamo šolske oblasti, da ne nasedajo provokacijam. Manifestirajmo proti italijanski pohlepnosti po tujih ozemljih.

Lonec vrele vode na nogo

GORICA, 19. — Pri kuhanju se je včeraj ponesrečila 64-letna gospodinja Castellan Antonija iz Svetogorske ul. 99. Ženska si je pri premikanju posode, ki je bila na štedilniku, prevrnila lonec vrele vode na levo nogo. Rešilni voz Zelenega križa jo je pripeljal v mestno bolnico Brigata Pavia. Ozdravela bo v treh tednih.

40 let zvestobe slovenski pesmi

STEVERJAN, 19. — V svojem življenju praznuje malo ljudi tako pomembno obletnico, kot so jo včeraj praznovali štandreški pevovodja Lupin skupaj s pevcema Poldom Paškulinom in Andrejem Pavlinom. Včeraj je namreč poteklo točno štirideset let odkar je pevovodja Lupin vzel v svoje roke taktirko in pričel vaditi štandreška grla. Njegovo delo je bilo naporno, vendar pa tudi razveseljivo, saj je tako rekoč pionir slovenske pesmi v tem delu goriškega predmestja.

Od začetka njegovega pevovodskega delovanja sta ostala le še dva pevca, ki smo ju zgoraj navedli. Trojici želimo, da bi še dolgo let uspešno delala v prid slovenskega ljudstva na Goriškem, da bi ga s pesmijo še nadalje budili k narodni zavesti kot so to delali tudi pred štirideseti leti v bralnem in pevskem društvu.

Prošnje za izredno pomoč

GORICA, 19. — Pokrajinski urad za delo opozarja vse brezposelne, da zapade 21. t. m. zadnji rok za predložitev prošenj za izredno podporo. Vse prošnje, ki jih bodo interesenti vložili po omenjenem roku ne bodo prišle več v poštev.

Prošnjo za izredno podporo lahko vložijo vsi nezaposleni industrijski in trgovski delavci bivajoči v občini Gorica, Tržič in Gradež ter nezaposleni industrijski delavci iz vseh drugih občin goriške pokrajine, ki so bili vpisani v seznam brezposelnih najkasneje do 6. februarja letos in so plačali vsaj pet tedenskih prispevkov pred 6. junijem 1949.

NOVI FILMI

Ne žalujte za menoj

Vsako živeče bitje je že od rojstva obsojeno na smrt, nihče se ne more protiviti, nihče se ne more izogniti temu edinemu pravilu, ki nima izjeme. Vendar nima ta misel sama na sebi nič groznega, dokler ne vemo, kdaj se bo to zgodilo. Misel smrti postane tekoča samo tedaj, ko so nam ure štete.

Zgoraj navedene misli so vsebina filma «Ne žalujte za menoj», ki nam prikaže ženo in mater v njenih poslednjih mesecih življenja, ko ve, da jo razjeda neozdravljiva bolezen in je njen konec blizu.

Vodilna misel filma je zelo zanimiva in bi se jo dalo obdelati na sto različnih načinov. Brez dvoma nas razvoj, kot ga vidimo pri «Ne žalujte za menoj» popolnoma zadovolji. Pred oči nam stopi ženska polna vseh najboljših lastnosti, ki niti za trenutek ne zapade samoljubju ali občutku nemoči. V filmu vidimo precej prizorov, ki nas globoko presunejo in se nam zdijo skoraj neverjetni, vendar ne toliko, da bi moglo to škodovati filmu samemu. Posebno nam dopade nežna skrb matere, da bi ostala v najlepšem spominu svojemu otroku ter velikodušna misel žene, da bo olajšala možu uro razstanka in nadaljno življenje. Vidi se, da je režiser R. Mate dobro občutil svojo nalogo ter je uporabil vsa sredstva, da jo je čim bolje rešil.

TRŽAŠKA BORZA

Funt šterling 1580, švicarski frank 156, dolar 680, marengo 6450, zlato 862.

REVIJA OPERETNIH MELODIJ

Planinska roža
Vesela vdova
Boccaccio

Za vabila se pravočasno javite v Bazovici v trgovini Mahnič, v Lonjerju pri Vidi Cokovi, v Borštu pri Meri Petaros (tudi za Ricmanje), v Plavjah v trgovini Hrvatin, v Nabrežini pri Slavku Pertotu. Čas je samo do četrtka 20. t.m. zvečer.

V Trstu bodo vabila na razpolago od petka 21. t.m. dalje.

NARODNA IN ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA

bo imela na pobudo kroga tržaških Slovenk

v četrtek dne 20. t. m. ob 20.30 v Gregorčičevi dvorani svoj

VI.-zadnji LITERARNI VEČER

z uvodno besedo prof. Nade Ruplove.

Iz svoje pesniške žetve bodo recitirale priznane slovenske pesnice:

Lili Novy, Mila Kačič, Vida Brest in Ada Škerl

Vrsto literarnih večerov bosta zaključili Tržačanki MARA SAMSA in RADA JELINCIC

To obvestilo velja za osebno vabilo.

V petek dne 21. t. m. ob 20. uri bo s sodelovanjem domačega tamburaškega zbora ponovitev literarnega večera v dvorani

Križmančič v Bazovici

V soboto dne 22. t. m. ob 20. uri bo s sodelovanjem domačega pevskega zbora «Valentin Vodnik» ponovitev literarnega večera v dvorani

Jercog v Dolini

Slovenski književnici Lili Novy in Vida Brest, ki se bavita z otroško literaturo bosta imeli za naše otroke pripovedni popoldan pravljic in pesmi v sledečem vrstnem redu:

v petek dne 21. marca ob 15. uri v dvorani

Iga Grudna v Nabrežini

v petek dne 21. marca ob 17.30 na sedežu

Prosvetnega krožka na Opčinah

v soboto dne 22. marca ob 15. uri v

Gregorčičevi dvorani v Trstu

SLOVENSKI POROČEVALEC, LJUDSKA PRAVICA, LJUBLJANSKI DNEVNIK, BORBA in drugi jugoslovanski časopisi in revije se naročajo pri podružnici Primorskega dnevnika v Gorici, Ul. Silvio Pellico 1/II - telefon 749.

ADRIA EXPRESS

ADEX IZLETI

DVODNEVNI IZLET
5. in 6. aprila v

Komen
Ilirsko Bistrico
Zagorje
Št. Peter na Krasu
Vršar
Vodnjan

6. in 7. aprila v

Motovun

Vpisovanje do 22. marca pri «Adria-Express», Ul. F. Severo 5 b - tel. 29243.

S potrtim srcem naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem žalostno vest, da je 19. marca preminil naš dragi oče

JOSIP OLENIK

Pogreb dragega pokojnika bo danes 20. marca popoldne iz hiše žalosti.

Žalujoči otroci Rudolf, Alojzija, Silvester, Ottorino in Kristina, snahe in vnuki.

Mačkovlje, 19. marca 1952.

ZAHVALA

vsem, ki so spremljali na zadnji poti našo drago mamo

ALOJZIJO GODINA
roj. POSEGA

in ki so z nami sočustvovali ob priliki težke izgube. Zlasti se iskreno zahvaljujemo dr. Storici za zdravniško pomoč.

Soproga, sinovi, hči in ostali sorodniki.

Republikanci v zatonu...

Pred dnevi se je vršil v Bariju Nacionalni svet italijanske republikanske stranke. Dejstvo, da se tisk ni mnogo bavil s tem dogodkom, dokazuje tudi s te plati, da je vpliv republikanske stranke v italijanski javnosti zelo majhen, in da je povsem postranskega pomena stališče, ki ga ta stranka zavzame glede kakršnega koli političnega vprašanja.

A republikanska stranka, ki si je danes nadela tudi izraz »zgodovinska« glede tradicij, ki jih je zagovarjala v preteklosti, je vršila važno vlogo v razvoju italijanskega političnega življenja do ustanovitve italijanske republike. Republikanska stranka si je nadela nalogo vzgajati množice v ideji demokracije in napredka. To dokazuje tudi okoliščina, da gre za republikansko stranko in s tem za stranko, ki nasprotuje načeloma vsaki predpravici in drugim privilegijem. Vpliv in važnost, ki jo je nekoč uživala republikanska stranka moramo iskati predvsem v okoliščini, da v Italiji nismo imeli nikoli resnično socialistične stranke.

Tudi po osvoboditvi, za časa referenduma o državni obliki v Italiji, je republikanska stranka bila v prvih vrstah v borbi za odpravo monarhije. In tudi ko niso imeli niti De Gasperi niti Togliatti niti Nenni zadostnega poguma, da bi zahtevali odstranitev kralja in kraljevine, je bila republikanska stranka tista, ki se je dosledno borila za vzpostavitev republike.

Toda prav vzpostavitev republike pomeni začetek razpada republikanske stranke. Razlog tega razpada moramo iskati predvsem v okoliščini, da je z vzpostavitvijo republike bil dosežen glavni cilj te stranke, na drugi strani pa se republikanska stranka ni znala prilagoditi potrebam položaja. Ta stranka je sicer republikanska in demokratična, toda manjka ji jasen pogled na socialistične potrebe delavstva. Republikanska stranka je sicer laična, toda hkrati konservativna. Tega izraza sicer ne smemo vzeti dobesedno, ker danes niti liberalce ne moremo istovetiti s konservativci v klasičnem pomenu te besede. Republikanci so konservativni v tem, da zavirajo socialistične težnje italijanskega delovnega ljudstva, kakor jih je znal tolmačiti Mazzini. Toda Mazzini ni bil nikoli resničen demokrat, tudi če je mnogo govoril o tem, da je treba razširiti ljudsko pobudo in pritegniti ljudstvo v politično življenje. Takrat se je namreč ljudstvo istovetilo z malomeščanskim razredom, ki je pred stoletjem začel svoje politično življenje. Danes pa je demokratična pobuda prešla na najširše množice delovnega ljudstva.

V primerjavi z Mazzinijem je bil Cattaneo prav gotovo tisti, ki je gledal na stvarnost s praktičnejšimi očmi. In morda prav zaradi tega Cattaneo ni bil nikoli priljubljen v Italiji. Italijansko ljudstvo potrebuje vedno nekoliko demagogije.

Danes se bolje ceni to moderno stran Cattaneove misli, in zlasti tisti mlajši pristaši republikanske stranke, ki bi jih mogli nazvati mlade Turke te stranke, zahtevajo, da bi se opustila Mazzinijeva ideologija in naj bi se sprejel Cattaneo. Toda ni človeka, v republikanski stranki, ki bi imel pogum podpreti slično tezo, ker se stranka oklepa Mazzinija kakor pijanec plota.

Stvari so se še bolj zapletle ko se je republikanska stranka pridružila krščanski demokraciji. Težnja za ministrskim stolčkom je zadušila še tisto, kar je bilo demokratičnega in naprednega v programu te stranke. Borba za ministrski stolček je povzročila tudi znani incident med Facchinettijem (ki je umrl pred kratkim) in ministrom vojske v sedanji vladi Pacciardijem.

Tako se dogaja, da italijanska republikanska stranka vedno bolj razpada. Nekaj vpliva ima danes le še v pokrajinah bivše papeške države. To pa predvsem, ker je ta stranka najvednejši pobornik laicizma in antiklerikalizma, ki je predvsem zakoreninjen med prebivalstvom tistih pokrajin, ki so najdlje okusile papeško javno upravo.

Republikanska stranka ima večje število pristašev v Grosetu, Viterbu, Frosinonu, Perugi, Pesaru in v Romanji. Izven teh krajev ta stranka ne predstavlja dosti. V splošnem pa ima ta stranka svoje pristaše v krogih framasonov in srednjega meščanstva.

Na zadnjem kongresu te stranke v Bariju je bilo treba zavzeti stališče glede bližajočih se upravnih volitev. Prevladala je struja, ki zagovarja povezavo s krščansko demokracijo in z ostalimi takozvanimi demokratičnimi strankami. Dvomimo da bo to stališče moglo dati stranki novega poleta. V novo izvoljenemu vodstvu imamo sicer tudi ljudi kakor Ferruccio Parri in La Malfa, ki sta sicer iskrena demokrata in razumeta potrebe italijanskega delovnega ljudstva, a to je še vse premalo da bi italijanska stranka mogla vršiti v italijanskem političnem življenju tisto vlogo ki jo Saragatovi socialni demokrati niso zmožni vršiti.

IZ TRŽAŠKEGA DNEVNIKA

OTVORITEV MEDNARODNE ŽELEZNIŠKE KONFERENCE

V dvorani Trgovske zbornice so se zbrali predstavniki 6. držav - STO zastopa polkovnik Pannel, prisostvujejo pa tudi predstavniki Trgovske zbornice in Javnih skladišč

Včeraj ob 4. uri popoldan se je v konferenčni dvorani Trgovske zbornice pričela mednarodna železniška konferenca. Prisotni so bili predstavniki državnih železnic Avstrije, Beneluksa, Nemčije, Jugoslavije, Italije in STO. Tržaško ozemlje zastopa polk. Pannel, prisostvujejo pa tudi predstavniki Trgovske zbornice in Javnih skladišč.

Neposredno pred začetkom konference so se, prav tako včeraj ob 10. uri predpoldne, sestali predstavniki Avstrije, Italije, Jugoslavije in Trsta ter razpravljali o enotnem stališču, ki naj bi ga zastopali na tej konferenci glede na enake interese železniških uprav omenjenih držav.

Železniška konferenca, ki se vrši te dni v Trstu nadaljuje delo slične konference, ki je bila pred letom dni v Hamburgu. Takrat so razpravljali o nelojalni nemški konkurenci in o krepkih refacijah, ki so jih Nemci dajali za prevoz blaga po nemških državnih železnicah. Na hamburški konferenci so prišli do začasnega dogovora, ki predvideva, da bodo nemške tarife najmanj za 17 odstotkov dražje od sličnih tarif jadranskih železnic. Konferenca bo prvenstveno razpravljala o temu odstotku. Nemci so mnenja, da je ta previsok in da ga je treba znižati najmanj za 15 odstotkov. Tržaški trgovski krogi pa pravijo, da je ta odstotek znatno prenizek in da močno škoduje tržaškemu prometu. Posebna komisija je proučila ves statistični material v tej zvezi. Komisija bo podala na enem izmed prvih zasedanj izčrpnejše poročilo.

Poleg teh več ali manj znanih elementov pa so nastopili še novi. Avstrijske državne železnice misliijo namreč izvesti precej obširno reformo svojih tarifnih postavk. Predvidevajo, da bo stopila ta reforma v veljavo že s prvim aprilom. Nove tarifne postavke pa najbrž ne bodo več razločevale med tranzitnim in notranjim prometom in bodo verjetno precej višje, kot so bile dosedanje. Nova avstrijska tarifa bo lahko močno vplivala na avstrijski izvoz, zato se bo morala tudi konferenca zelo podrobno baviti z njo.

Pogled v konferenčno dvorano Trgovske zbornice med zasedanjem železniške konference.

Za osvetlitev mestnih okrajev bo ACEGAT porabil 66.000.000 lir

Ali misli ACEGAT izprazniti okupirani del Rižarne? Še eno otroško igrišče v parku vile Revoltella

Veliko razburjenje med tržaškim prebivalstvom je povzročila pred časom vest, da bo vodstvo ACEGAT uporabilo del Rižarne, v kateri je toliko naših prebivalcev izgubilo svoje življenje, za svoje skladišče. Na vse ogorčene proteste prebivalstva je vodstvo takrat odgovorilo, da ne razpolaga s primernim prostorom ter da mora zato začasno uporabiti te, da pa se bo, čim bo gotovo novo skladišče v Ul. Broletto, iz Rižarne izselilo.

Sedaj je vodstvo ACEGAT javilo, da jo skladišče na Ul. Broletto skoraj gotovo ter da bo otvorjeno meseca aprila. S prihodnjim mesecem bo torej Rižarna zopet prosta. Kot smo pa izvedeli, so si omenjeni prostor pred dnevi ogledovali predstavniki zavezniških vojaških sil; pa menda ne mislijo uporabiti tega, Tržačanom tako svetega kraja, v svoje namene?

Z nastopom lepega vremena so se začela tudi dela za ureditev novih otroških igrišč. Tako bo zgrajeno poleg novega otroškega igrišča pri Sv. Jakobu tudi novo igrišče v parku vile Revoltella, ki bo naravnost idealno za naše malčke. Ni še določeno, kdaj bodo z deli pričeli, na vsak način pa je predvideno, da se bodo do poletja tudi na tem igrišču otroci že zabavali.

V teku so dela za razsvetlitev raznih okrajev; dela bo izvedlo podjetje ACEGAT, ki bo porabilo za to vsoto 66 milijonov lir. Razsvetljeni bodo predvsem okraji S. M. Magdalene nato še Rojan, Strada del Friuli, Konkonel itd. Za dela bo podjetje ACEGAT potrebovalo približno tri mesece ter bodo zaključena že do poletja.

Pred pričetkom zime je bilo govora, da bodo v Trstu odprte posebne prodajalne, v katerih bodo prejeli revnejši prebivalci in upokojenci premog in drva po znižani ceni. Takšne prodajalne so delovale že druga leta, vendar je bilo glede teh izrečenih več kritik. Letos se je vsa stvar ponovila. Upokojenci in revežiso se pritožili, da niso bile prodajalne vsak dan odprte, občina pa se izgovarja, da je bil dotok ljudi v te prodajalne tako majhen, da so jih morali nekaj dni v tednu zapreti. Ko gre za pomoč revežem je vedno nekaj narobe.

ITALIJANSKA TEŽKA INDUSTRIJA in evropski pool

Razdeljena mnenja italijanskih kapitalistov - Monopol italijanske metalurgije dviga cene vsem izdelkom - Ta monopol škodi tudi naši mehanični industriji in ji jemlje konkurenčno sposobnost

Italijanski senat se je precej časa bavil s proučevanjem Schumanovega načrta. V diskusiji, ki je bila celo za italijanske razmere zelo živahna, so prišle do izraza vse različne težnje. Senat se je dolgo časa vrtel okoli birokratskih juridičnih vprašanj in je le del časa posvetil stvarnemu proučevanju načrta, to je njegovi gospodarski osnovi.

Kljub temu pa so prišle na dan stvari, ki jih italijanska in tudi svetovna javnost le redko izve.

Tako so se predstavniki mehanične industrije razburjali zaradi previsokih cen osnovnih surovin ter so izražali upanje, da bodo s pomočjo določb tega načrta prišli do cenejših surovin. Predstavniki kemičnih panog in seveda metalurgi, pa se boje za svoj umetno privilegiran položaj ter za subvencionirane dobave materiala.

Senator Merzagora je med drugim, objavil sledeče podatke:

«Upoštevati moramo, da so cene italijanskega metalurškega materiala skoraj dvakrat tako drage kot angleškega, kar seveda vpliva na visoke dobičke in cene, ki so za 50 odstotkov dražje od evropskih cen. To pa podražuje izdelke mehanične industrije in sicer: avtomobilske za 15 odstotkov, ladjedelniške za 40 odstotkov, in za 50 odstotkov izdelke strugarstva. Pri tem pa še moramo upoštevati, da zaposluje mehanična industrija 650.000 delavcev, gradbena industrija 400 tisoč in 90 tisoč metalurška».

Upostavitev poola pa bi odpravila dvojne cene, to je notranje in izvozne, ukinila bi tudi vse carinske zaščite in omogočila svobodno gibanje delovne sile med vsemi državami, vključenimi v načrt.

Pred italijansko gospodarstvo se pa postavljajo druga prav tako težka vprašanja. Najtežje bi zadela italijansko metalurško industrijo odprava carinskih meja in upostavitev enotnih evropskih cen. Ta bi sicer tudi nekoliko pridobila od načrta, ker bi lahko svojo osnovne surovine kupovala po daleč nižjih cenah kot do sedaj.

Italija skoraj ne proizvaja premoga. Lani je proizvedla (v 1000 ton): 1060 lignita najslabše kakovosti, 830 rjavega premoga in neznatno količino sa antracita. Zato pa je morala uvoziti 10.100 tisoč ton premoga različnih kakovosti.

Jasno je, da bo Italija prekoo poola lažje prišla (in kar je najvažnejše, ceneje) do potrebnih količin premoga. Vendar pa s tem ne bo rešila krize, ker je prevoz zelo drag in močno zvišuje cene. Ladijske tarife za prevoz tone premoga iz Anglije ali kake druge evropske države se sučejo okoli 3.800 do 4.000 lir za tono in kažejo stalne težnje po porastu.

Nekoliko boljši je položaj s koksom, ki ga Italija manj uvaža kot ga proizvede sama. Zato pa je tudi notranja italijanska cena več kot dvakrat višja od svetovne. Notranje cene za tono koksa so: v ZDA 13.650 lir, v Nemčiji 9.680, v Belgiji 23.300 in v Italiji 24.500 lir.

Iste številke bi lahko zapisali za železno rudo, ki jo ima Italija malo in je še ta slabe kakovosti z nizkim odstotkom železa.

Poleg tega so rudniki slabo opremljeni in je domača proizvodnja znatno dražja kot svetovna. Zadostuje, če pripomnimo, da se suče cena tone železne rude v Angliji okoli 6 dolarjev, v Italiji pa okoli 14 dolarjev.

Schumanov načrt bi sicer pripomogel k dobavi cenejših surovin in bi že na ta način znižal cene metalurških proizvodov. Nikakor pa ne bi mogel odpraviti vseh razlik, ker je Italija praktično brez lastnih surovinskih virov in mora vse surovine za svojo metalurgijo uvažati od daleč. Transportnih stroškov pa ni mogoče odpraviti.

Zaradi tega je tudi razumljiv odpor velikih industrijskih skupin, ki so povezane z metalurgijo in se boje za svoje velike dobičke. Zdi se jim in to ne brez osnove, da bi bili ti v resni nevarnosti, če bi prodrl omenjeni načrt.

Za Trst pa je ta diskusija, vodena pred italijanskim senatom, toliko bolj zanimiva, ker je vnovič pokazala na vzroke težav naše mehanične industrije. Velika večina tržaške proizvodnje je orientirana prav v to panogo in najpomembnejše so ladjedelnice. Po izjavi rimskih senatorjev pa izgubljamo z nasilno vključitvijo v italijanski carinski sistem pri vsaki na novo zgrajeni ladji 40 odstotkov samo zaradi predragih italijanskih surovin.

S premiere H. Jamesove drame «Dedinja»: Catherine — Stefka Drolčeva in Morris Towsend — Stane Starešinič.

Panamski prekop med Atlantikom in Pacifikom

Po uspehu s Sueškim prekopom se je inženir Lesseps lotil tudi Panamskega - Malarija ugonobila na tisoče delavcev - 7 let trdega dela zaman - Ameriški načrt prekopa z zatvornicami uresničen leta 1915 - Pot iz Atlantika v Pacifik krajša za 18.000 kilometrov

Za časa križarskih vojn se je začela razvijati svetovna pomorska trgovina. Sest milijonov Evropejcev se je bilo namreč udeležilo teh vojn. V Sredozemlju so se kot posledica tega razcvele bogate trgovskopomorske republike kot Beneška, Dubrovniška, Genovska in Pizanska. Ladje teh republik so prevažale v Orient ali Jutrovo deželo bojevnike — križarje, od tam v domovino pa sladkor, svilo, bombaževino in še obilo drugih orientalskih izdelkov. Pomorski promet z bogato in bajno Indijo pa je ovirala zemeljska ožina med Sredozemljem in Rdečim morjem. Ladje, ki so hotele v Indijo, so morale pluti okoli cele Afrike po 10.000 kilometrov daljši poti. Končno pa se je našel mož — francoski inženir Lesseps — ki je povezal ti dve morji s 169 kilometrov dolgim Sueškim prekopom. To se je zgodilo leta 1869.

Če si ogledamo zemljevid celotnega ameriškega kontinenta, opazimo, da loči v sredini ozek zemeljski pas Atlantik od Pacifika. Ladje iz severnoameriških pristanišč, ki so v preteklosti hotele doseči nasprotno obalo, so morale pluti okoli cele Južne Amerike. S prekopom skozi omenjeni ozki pas pa bi prikrajšale svojo vožnjo za celih osemnajst tisoč kilometrov.

Mnogo se je v preteklem stoletju govorilo o tem prekopu, a nihče se ni drznil tvegati, da bi ga začel. Inženir Lesseps pa, opogumljen od uspeha v Suezu, je ustanovil leta 1876 delniško družbo za Panamski prekop. V začetku sta bila predložena dva načrta: Lessepsov, ki je predvideval izkop proste vodne poti, prav tako kot pri Sueškem prekopu; ameriški načrt, po katerem bi dvignili ladje s pomočjo zatvornic v že obstoječe Gatunsko jezero.

Končno je obveljal Lessepsov načrt. Desettisoči delavcev, ki so tjakaj prišli in ki so bili opremljeni z izvrstnimi kopalnimi stroji, bi bili gotovo kos gigantskemu delu, ko bi strupeno podnebje ne poseglo vmes in preprečilo izvršitev dela. Iz obsežnih močvirnatih predelov je prihrumelo na milijarde mrzličarjev, to je posebne vrste komarjev, ki ob vbodu s slino vcepijo močvirsko mrzlico — malarijo.

Na tisoče delavcev je leglo v prerani grob, toda kljub temu so celih sedem let nadaljevali z delom. Ko je Lesseps zapravil že dve milijardi frankov, je prišel do prepričanja, da je edini mogoči prekop oni z zatvornicami. Leta 1889 je družba proglasila bankrot. Lesseps je bil zaradi tega obsojen na pet let ječe, a jih ni odsedel.

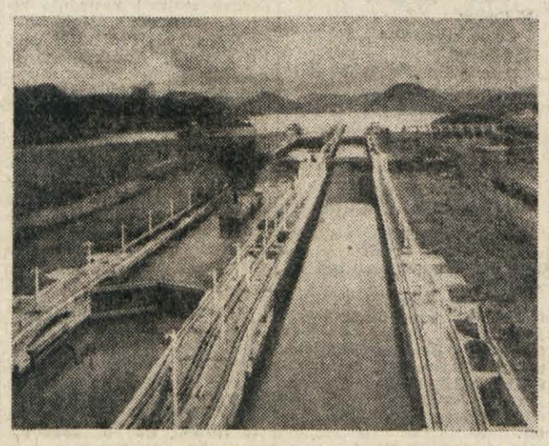

Panamski prekop, skozi katerega prevozi letno povprečno 4.600 ladij s skupno tonažo 24 milijonov ton.

Združene države Amerike, ki so se zavedale gospodarske in vojaške važnosti takega prekopa, so hotele že same izkopati tak prekop severno od Panamskega in sicer v Nikaragui. Po Lessepsovem bankrotu pa so od Francozov pokupili ves inventar Panamskega prekopa, vendar pa se niso mogli sporazumeti glede odkupa prekopnega pasu s srednjeameriško republiko Kolumbijo, kateri je to ozemlje pripadalo.

Leta 1903 je po navodilih iz Združenih držav Amerike izbruhnila v Panami lokalna revolucija, ki je uspela in proglasila Panamo za samostojno republiko. Ta je tedaj prodala 16 kilometrov širok prekopni pas Američanom za 10 milijonov dolarjev; od devetega leta te pogodbe dalje pa morajo Američani plačati letno najemnino v znesku 250.000 dolarjev.

Američani so, preden so začeli z delom, vse ozemlje okoli bodočega prekopa očistili in razkužili. Regulirali so reke ter petrolizirali in zastrupljali z bakrovim zelenilom vsa močvirja; na tak način so popolnoma iztrebili malarijo.

Ameriški načrt je predvideval prekop z zatvornicami. Po desetletnem napornem delu je bila ta vodna zgradba predana prometu in sicer 15. avgusta 1915. Panamski prekop je 81 kilometrov dolg, od 91 do 300 metrov širok in od 12.5 do 13,7 metrov globok.

Ladja, ki pride iz Atlantika, potem ko je preplula del prekopa, ki se nahaja v isti morski vršini, vstopi v podolgovat bazen ali zatvornico; za njo se zapre velika jeklena zapornica. Več vodnih črpalk napolni ta bazen in z dviganjem vodne površine se dviga tudi ladja, kot da bi bila navaden zamašek. Ta naprava dvigne tudi največjo ladjo v osmih minutah 9.50 metrov visoko, do naslednje zatvornice. Ko sta vodni površini v obeh zatvornicah v isti vodoravni višini, se sprednja jeklena zapornica odpre in ladja s pomočjo štirih lokomotorjev splava v drugi bazen. Iz tega na isti način v tretjega in od tod v jezero.

Gatunsko jezero leži šest in dvajset metrov nad morsko gladino. Ladja splava tedaj po jezeru do treh zatvornic, ki se nahajajo na nasprotnem delu te vodne zgradbe. Na isti način — a le z obratnim postopkom — stopa ladja v Pacifik.

Leta 1948 je preplavalo Panamski prekop v obojestranski smeri 4.678 ladij s skupno tonažo 24 milijonov ton. To podjetje je zelo rentabilno, saj so pred vojno inkasirali nad 20 milijonov dolarjev letno.

Površina prekopnega pasu meri 422 kvadratnih kilometrov. V tem pasu živi 46.000 ljudi, od katerih je 22.000 Severnoameričanov. Uprava prekopa je v Washingtonu. Meja med prekopnim pasom in Panamsko republiko je bila tako začrtana, da se mesto Panama nahaja izven pasu; Mesto Colon pa, ki je v prekopnem pasu, spada k Panamski republiki.

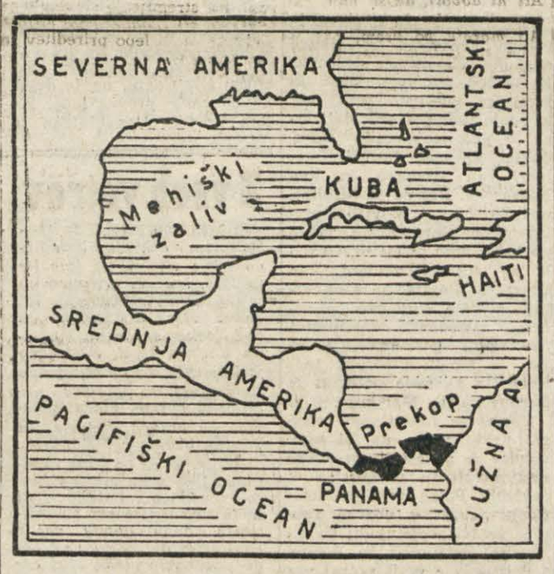

ZBOR RADIA ZAGREB KONCERTIRA V TRSTU

IVAN MATETIĆ RONJGOV: ČAČE MOJ

Ivan Matetič-Ronjgov, skladatelj tega bisera jugoslovanske zborovske literature, je istrski Hrvat. Rodil se je v Kastvu leta 1880. Prvotno je to skladbo napisal za mladinski zbor, šele kasneje je dodal temu še popolen zbor. Danes obstaja ta skladba v treh oblikah: za mladinski zbor, za mladinski in (odrasli) mešani zbor ter za navaden mešani zbor. Prvi, ki je to skladbo popularizíral po celi Sloveniji in preko njenih mej, je bil znameniti zbor «Trboveljskih slavčkov», ki ga je vodil Avgust Suligoj. Premalo je, ako rečemo, da je imela skladba povsod velik uspeh. To ni skladba, ki samo «ugaja», to je skladba, ki človeka pretrese. Ko je bila skladba leta 1934 natisnjena, je Matetič napisal: «Poedinci in narodi streme za tem, da na skupni oltar kulture prispevajo nekaj specifično svojega. Ni važno, ali tako stremljenje vedno rodi zaželen rezultat. Glavno je, da tako stremljenje obstaja in da se je rodila zdrava misel, ki hoče hrabro pomesti s tradicijo, da moramo še nadalje ustvarjati — posnemajoč tuje. Kopije ne služijo vedno napredku, nasprotno, one ga večkrat celo zadržujejo ...»

V teh nekaj besedah imamo izražene umetniške principe, katere si je Matetič zastavil v začetku svojega skladateljskega delovanja. Malo je naših skladateljev, o katerih lahko trdimo, da so resnično pisali po načelu, iz naroda. Med temi redkimi se brez dvoma posebno odlikuje Ivan Matetič-Ronjgov. Skrbno čuva naš svojstven glasbeni način izražanja, beži od vsake šablone in posnemanja. Njegova skladateljska tehnika je na neki način ragionalna. Naslanja se na relativno omejeno glasbeno folkloro Istre in Hrvatskega Primorja. V večjih svojih delih se Matetič poslužuje glavnih karakteristik tega melosa, toda ga ne kopira niti citira, temveč se samo nanj naslanja kot na nekako podlago za čisto svoj glasbeni izraz. Izraz, ki je, čeprav regionalno pobarvan, vendar pristopen tudi onemu, ki mu ni znana istrska narodna glasba.

Med Hrvati je še danes v navadi «naricanje» t. j. žalovanje za pokojnim v obliki vzdihov in recitativov, v katerih se opevajo pokojnikove vrline in žalost preostalih. Tudi Čače moj je taka naricaljka. Ves motivičen material sestoji iz treh samih not v obsegu male terce. Žalujoči izražajo svojo potrtost z neprestanim ponavljanjem besed «Čače moj». V začetku sam ženski zbor, kasneje prevzame sam moški zbor. Vmes se oglaša z recitativom sopran, kateremu se tu in tam pridružuje alt. Proti koncu se moški in ženski zbor združita in v postopnem naraščanju dvigneta svoje tožbe do obupnih vzklikov. Skladba izzveni v onemogli resignaciji; v končnem pianissimu se ponovno oglasita dve pevki kakor v poslednji pozdrav.

Razumljivo je, da zbor Zagrebškega Radia ni šel mimo te svojevrstne skladbe. In sedaj, ko prihaja ta odličen zbor prvič v Trst, je logično, da je to umetnino vključil v svoj program. Brezdvoma bo tudi pri nas, kakor doslej povsod, naredila na poslušalce najglobljí vtis. vu

SLAVKO ZLATIC, dirigent Komornega zbora radia Zagreb.

Pevci iz Koroške v Kopru

V soboto dne 15. marca so gostovali v Kopru pevci iz Radiš na Koroškem, s te skrajne meje slovenstva, iz vasi, ki stoji kot predstraža v boju proti germanizmu in potujčevanju. Prišli so, da nam prinesejo v dar svojo rodno pesem, ki jo v Istri tako malo poznamo. Zbor šteje 23 članov. Njegova naloga buditi Slovence onstran meja na še neosvobojenem ozemlju nam je porok zavednosti tamkajšnjega slovenskega ljudstva.

Slovenci v Istri smo sprejeli zbor z velikim veseljem in velikim navdušenjem. Ljudstvo Istre se je v polnem številu udeležilo koncerta, ki ni bil samo koncert, kakor ga razumemo v smislu nastopa nekega pevskega zbora, ampak je bila to manifestacija skupnosti in vzajemne pomoči med istrskim ljudstvom in koroškimi Slovenci. Naš človek hrepeni po spoznavanju lepot alpske folklore, ki je prišla do izraza ravno na koncertu koroške ljudske pesmi.

Zbor, ki je sestavljen iz samih preprostih ljudi, je bil dobro uvežban in še bolje upet. Za začetek koncerta smo slišali pozdravno pesem «Pobratimija», ki jo je napisal Danilo Fajgel. V prvem delu koncerta nam je moški zbor zapel še v srce segajočo «N'mav čez izaro», prisrčno «V Smihelu pa eno kajžico imam», hudomušno «Jaz imam tri ljubice», in končno še «Venček koroških narodnih» v priredbi Pavla Kernjaka.

Moški zbor sicer ni številen, je pa pravilno razporejen. Njegova interpretativna dinamična zmogljivost, lepe rodne koroške pesmi, je precejšnja.

V drugem delu se nam je predstavil mešani zbor, ki nam je prinesel pomladno razpoloženje že ob samem pogledu nanj. Lepe narodne noše iz Roža na Koroškem so vplivale na poslušalce kot pomlad, ki prihaja po težki in hudi zimi. Navdušujoče in veselo je zazvenela prva pesem v priredbi Luka Kramolca «Ej vigred je to». Sledile so «Od nedeljskih jagrov», «Oj ta mlinar», koroška narodna: «Pohojena trava» v priredbi tržaškega skladatelja Frama Venturinija ter razigrana «Mi je pa krajčič posvava».

V tretjem delu nas je seznanil z lepotami koroške narodne pesmi spet moški zbor. Slišali smo pet narodnih pesmi, ki so razširjene že po naši domovini, saj jih pojejo skoraj vsi zbori slovenskih prosvetnih društev. «Da bo bila ljepa ura», «Burno jes havžljam», «Jaz pa moj haužek», «Mrzel veter» in «Juhe, pojdem v Skufeče». V zadnjem delu koncerta smo slišali spet štiri pesmi za mešani zbor: «Ta zima že zapušča nas», «Pojdem v rute», «Pod ankičem postajava» in «Sem se rajtov ženit», v priredbi Luka Kramolca.

Posebna odlika, ki smo jo opazili pri zboru in ki nas je presenetila, je bila jasna in čista artikulacija. Koroški pevci nam niso prinesli samo svoje pesmi, prinesli so nam več: v to svojo pesem so zlili svoje srce. Vsaka beseda izrečena kot delček pesmi, je bila kot vzklik: «Tu smo Slovenci iz lepega Korotana.» Poslušalci, ki so do zadnjega kotička napolnili koprsko gledališče, so z navdušenjem sprejeli koroške pevce. Slovenci Istrskega okrožja so dali v dolgotrajnem odobravanju duška svoji solidarnosti in tako izrekli priznanje koroškim Slovencem, ki so nam pripravili tako lep večer.

Z istim programom in uspehom so koroški pevci nastopili v nedeljo v zadružnem domu v Dekanih.

ZDRAVKO GASPERLIN

Tržačani za žrtve plazov v Sloveniji

ENOTNI RAZREDNI SINDIKATI: J.V.F. lir 1.000, Morelj Pavel 100, Jogan Boris 500, Iskra Giovanni 1.000, Latti Milka 1.000, Zennaro Lucia 1.000, Sindikat tiskarskih nameščencev v Trstu 5.000, Suhadolnik Anton 300, Faidutti Santina 100, Bugnone Luigia 100, Lorenzuti Aurelio 250, dr. Zubalič Leopold 600, dr. Gorjup Boris 500, Sežun Rafael 500, Maver Andrejina 500, Sčuka Roza 400, Doljak Ida 300, Skarabot Sabina 300, Radetti Ester 500, Hudax Marija 1.000, prof. Umek Jože 1.000, Nižja sred. šola 3.800, Skerbec Sofia 1.000, Sponza Domenico 1.000, Osepely Vera 1.000, Lovrenčič Franc 500, Gnesuta Angela 200, Vecchiet Giulia 150, Rosa Maria 300, Marušič Ida 400, Cibic Rado 500, Pahor Bruno lir 300.

Mlinar Kakovič Antonija lir 1.000, v blagu 2 kombineži, 3 spod. hlač, 1 majo, 5 mošk. srajc, 1 krilo, 1 mošk. volneno majo, 3 pare hlač, 3 kose krzna, 1 volneno jopo, 1 mošk. jopo, 1 zaboj volne za odejo in blago.

OPCINE: Družina Jerič v blagu lir 1.000.

ROCOL: Kralj Marija lir 1.000, Trobec Fani 200, družina Pečar lir 500.

Delavci Ladjedelnice Sv. Rok - Milje lir 1.600.

(Nadaljevanje sledi)

POPRAVEK

Na poli od Sv. Ivana se pravilno glasi MILKOVIČ IVA lir 1.000 in ne Milkovič Josip, kot je bilo objavljeno 11.3. in 14. t. m.

UTRINKI IN PABERKI IZ PRIPOVEDOVANJA STARIH DOMAČINOV

Skrivnosti in gospostvo devinskega gradu

JANKO FURLAN

1.

V pričujočih spominih sem zbral nekaj slik iz rane mladosti, močno osredotočenih na «nonota» kot predstavnika one dobe, ki so jo zgodovinski dogodki malone popolnoma zabrisali. Nanjo zre novi svet s pomilovanjem, posmehom in večkrat celo z zaničevanjem, te ne s tistim razumevanjem, ki je nujno potrebno za pravilno oceno sedanjosti. Prepuščam prepričanju besedo «nonotu»; kar pa sem dodal, so utrinki iz prisluškovanja in paberki iz pripovedovanja starih domačinov.

Ob svoji smrti l. 1903 je bil moj nono v 94. letu in bi torej imel danes nad 14 križev. Bil je v detinstvu pod Napoleonom, v odrasli dobi pa sodobnik revolucije l. 1848.

«Francozov so se tod bali», je včasih pravil, «menda pa niso bili ti tako hudi. Le možje in fantje so se jim skrivali, ker niso marali z njimi v boj. Potikali so se po gozdovih in jamah, kamor so jim na skrivnem nosili hrano. Slaba je predla tistemu, ki so ga zaloviili, zaprli so ga, našeškali in nato poslali v vojsko. Niso se vsi vrnili. Rekli so, da jih je vzel ruski mraz. Devinskih takrat ni bilo v gradu, ker so pred Francozi nekam zbežali. Namesto dajatev grofu v robi in delu so kmetje morali odrajtavati «franke Francozom». (Tako so rekli novim francoskim davkom in še danes je ta beseda v rabi). Za mir in red je skrbela njihova straža s komando v gradu. Po pripovedovanju starih sodim, da so naši nad Francozi godrnjali, ko pa so ti odšli (Napoleonova vojska je bila po naših krajih od 1809—1812) in so se Devinski vrnili, jim je bilo po njih žal, ker se je spet začela stara pesem, ki je trajala do 1848. Se se spominjam «ribeljona» na Dunovji (Dunaju). Dosti smo čuli o njem. Govorili so, da bomo «fraj» in ne bo več grad gospodarij čez nas. V gradu pa da so bili v strahu in grof se je jezil na cesarja, ker je odvezal kmeta od dolžnosti nasproti njemu. A tudi na nas je bil jezen, ker nam je bilo to všeč. Kaj bi nam ne bilo? Pokoršćina je lepa reč, če ti kaj da. A če te samo tlači? Grofova volja je bila povsod: v sodni kanclíji, pri županovanju, v «fligarju» (grajskem oskrbniku) in biričih ... Če je kdo je malo drugače mislil kot grof, joj mu. A dosti ušes je poslušalo zanj, to smo dobro vedeli, ker smo imeli dober nos ... Tisto leto je bilo povsod po cesarstvu prav slabo. Posebno pri nas. Mernik pšenice je bil po deset «cvankarc», sirk (koruza) po sedem, osem. To je pomenilo biti brez kruha. Niti krompirja v oblici ni bilo, mirne (korenje) smo jedli in kruh iz otrobov, če smo jih v tržaškem mlinu sploh dobili. Sirkov močnik z lobodo pa je bil že gostija. Grof pa je iz jeze ali ne vem česa še zadnjič neusmiljeno zahteval nezmanjšano desetino. Prej je že včasih kaj popustil, če so se kmetje postavili v «štivo» (vrsto) pred grad in ga kaj prosili ... Vi ne veste kaj pomeni pomanjkanje. Občutili smo ga tudi, ko ni bilo več dajatev gradu. Smo jih pa dajali državi. Cel rod in še več je plačeval «zonero». (Ta beseda se mi je bila zapičila za dolgo let v spomin, ne da bi jo razumel, in šele nedavno sem jo spet slišal ter zvedel, da pomeni razbremenitev dajatev grofu, ozíroma odkupnino za grofovo zemljo, ki so jo kmetje dobili z zemljiško odvezo (l. 1848) in jo odplačevali z davki vred).

O vojni z Italijo je nono večkrat dejal: «Nisem bil zraven, a vem, da so Avstrijanci Lahe pri Kustoci (Custozza) in ne vem še kje fino namazali. Rekli so, da so se naši fanti hrabro borili in se je posebno odlikoval neki vojak iz Branice (Menda je mislil Čehovina, ki je dobil za hrabrost naziv barona).

Ko se nam je včasih, posebno na jesen, ko smo bili siti njenih dobrot, upiral zabeljen krompir, prežganka s polento ali tečen pšeničen kruh, nas je kregal: «Presiti ste in predobro vam je, zato ste postali fini. Kaj bo z vami? Se boste lačni kruha in še česa drugega. Da bi tako ne! Takrat boste vedeli, kaj je dobro. Je že tako, da ne znaš ceniti dobrot, če ne poskusiš slabosti. To je resnica, otroci. Boste videli, da je.»

Nekoč ga je nekdo vprašal, skoro bi rekel, ponagajal s temle vprašanjem: «Ali je res, nono (tako so mu rekli vsi vaščani), da niste hoteli za časa «ribeljona» jesti konjskega mesa?»

«Fuj, krotišče! Kaj ti, grdobi pade v glavo! Kdo naj bi ga bil jedel? Rajše mišje ali mušje kot je danes v navadi, ko ne veste kaj vam ponujajo mesarji», se je razhudil s prikrito hudomušnostjo. «Res se je govorilo, da so ponekod po Kranjskem klali konjske mrhe in jedli to meso. To je bila krivoverska gnusoba.»

«Saj ga jedo danes!»

«Naj ga, a jaz že ne.»

«Tudi pravijo, da niste imeli s čim prižgati, a ste se upirali prvim žveplenkam.»

«Govorili so», je nadaljeval nono, «da je prinesel ogenj antikrist. Kdor ga je takrat rabil ali si z njim prižgal pipo, je bil zvezan s hudičem. Tod se niso tega bali. Jaz pa sem rabil gobo in kresilni kamen.»

«S tem pa ste imeli sitnosti.»

«Zakaj? Če ni šlo hitro, pa je šlo počasi. Saj se nam ni mudilo, kot se vam mudi danes.»

Najraje in najbolj napeto smo ga otroci poslušali, ko je pripovedoval o skrivnostih devinskega grada, one čudovite stavbe, ki je vzbujala v nas takšno občudovanje. Ko smo s paše tako radi zrli nanj, nas je otroška zasanjanost odtegnila od vsakdanjega življenja. Se bolj nas je zaneslo, ko je še nono povedal «ta svoje». Saj ni bilo dosti, a vendar dovolj, da je podžgal otroško domišljijo. «Lep je grad od zunaj in še bolj v notranjščini. Vse, kar služi gospodi, je lepo; kar pa je namenjeno nam, je toliko bolj strahotno. Za nas je bila v gradu samo ječa. Če se je kdo zameril grofu, če ni izvršil predpisane robote ali odrajtal desetine — marš v luknjo pod zemljo, kjer so se kotile kače in krote (krastače)! Ječar je bil srca kot kamen in fligarjevi priganjači so bili neusmiljeni, zlobni, škodoželjni. Marsikdo je padel v to luknjo po njihovem prizadevanju. Njih so se bali bolj kot vseh drugih grajskih ...»

Takrat sem zasovražil grad, kače in krastače ...

Z živo besedo nas je nono vodil po tajnih podzemeljskih prostorih. «Kdo zna za vse te čudne krtine in njih poti, ki se cepijo na vse strani, tako da je grad zvezan pod zemljo s Tržičem in Gorico, Stanjelom in Repentabrom! Vanje so se naši predniki skrivali pred Turki. Poseben skriven rov za grajskega gospoda vodi iz grada k morju.»

«Zakaj ima on svoj rov?»

«Oh, saj se zna tudi njemu pripetiti kaj nevšečnega; takšni si znajo čuvati svojo kožo.» je dejal nono na naše vprašanje.

Nono je bil prepričan v obstoj teh skrivnih rovov, ker je o njih slišal od svojih prednikov.

Najbolj pa smo občudovali moža «brez sleznа». Ni nam bilo jasno, kaj naj bi bil ta «brezsleznі», a iz nonotovih besed smo sodili, da je bil grajski sel — tekač. Sposoben da je bil drveti brez odmora do Gorice in nazaj v grad. Seveda smo poskušali tudi mi «mulci» — takšen je še zdaj naziv ze vaško otročad — na pašo in nazaj posnemati «brezsleznega», čeprav je eden ali drugi od nas imel na tem ali onem stopalu otisko (otéklino), a nono me je, ko sem mu zaupal ta trening, posvaril, češ, da nismo za to ustvarjeni in so takšni tekači velika redkost ter zato zelo cenjeni ... «Kako pa je bilo z ono kačo na devinski steni?» smo silili vanj.

«Skrivala se je», je nadaljeval, «v votlini neke stene blizu grada in večkrat čudovito prepevala. V viharnih urah je opozarjala mornarje na pretečo nevarnost, ne da bi bila izdala, odkod prihaja opomin. Na glavi je imela zlato krono, katere blesk je bil tako močan, da je zabrisal vsako sled za to skrivnostno kačo. Če je utihnila za dalj časa, je pomenilo, da se je bilo pripetilo kaj posebnega — kakšna nesreča, če pa je veselo prepevala, je prinesla srečo ... Nekoč je bil vihar, ki ga je bila ta kača napovedala in svarila ribiče, da naj se pravočasno umaknejo s širokega morja. Tako so bili tudi storili in pritrdili v portih svoje čolne. Le eden se je smejal njenemu svarilu in ribaril dalje, ker je kazal dober lov. Bil je to velik skopuh, požrešen na denar in oderuh, ki je odiral svoje tovariše z visokimi obrestmi na posojila. Vihar se je zagnal v njegov čoln, ga gonil proti skalam in ga s strašno silo zagnal v steno. Čoln se je razletel na tisoč kosov. Ribič se je zaman skušal rešiti. Klical je na pomoč, a je slišal le glas: «Pokopalo te je tvoje skopuštvo». Ribič je utonil. Od takrat dalje se kača ni več oglasila. Rekli so, da je bila zaklета mlada devinska grofica, ki jo je nekdo rešil.»

«Kdo?» smo hlastno vprašali

«Kakšen dober človek. Samo dobri morejo pomagati nesrečnežem. Zato bodite dobri!»

«Zakaj pa je bila grofica začarana?»

«Najbrž zaradi težkih grehov v njenem rodu. Gotovo so imeli grofje marsikaj na vesti, kar je bilo svetu skrito ... Ej, dosti nedolžnih je trpelo za grajskim obzidjem, in to se prej ali kasneje, tako ali tako maščuje.»

Nismo dobro razumeli tega nonotovega modrovanja, in še čutim takratni nemir, ki mi ga je povzročilo to pripovedovanje.

Ne vem, kje je nono črpal vire za te redkosti, sodim pa, da so bila ta plod bogatih zgodb iz ustnih izročil, močno prepletenih s prilivi ljudske domišljije, ki je bila prav tod zaradi divje romantične prirode in zgodovinsko bogate preteklosti izredno živa. Mnogo so znali takratni očanci o «starim gradi Stanjelis», ki je bil tudi predmet mnogih starih pesmi. Bil sem premlad, da bi bil mogel razumeti in se zanimati za vsebino pesmi, ki so jo nekoč peli na ognjišču Kolmanove gostilne štirje možakarji: Klankič, Nande Bandeljev, Kolman in moj oče. Peli so jo «po starem», menda dvoglasno in se v ritmu zibali na levo in desno.

(Nadaljevanje sledi)

PRIMORSKI DNEVNIK

VREME Vremenska napoved za danes: pretežno jasno vreme s porastom temperature. — Včerajšnja najvišja temperatura v Trstu je dosegla 12; najnižja 6.5 stopinj.

RADIO Opozarjamo vas na sledeče oddaje: **Jug. cone Trsta:** 14.35: Slovenske narodne: poje Dana Rečnik. 19.00: Musorgski: Slike z razstave. — **Trst II.:** 11.30: Lahki orkestri. 20.00: Slovenski motivi. — **Trst I.:** 12.15: Operetna glasba. — **Slovenija:** 14.00: Dr. Mirko Rupel: Jezikovni pogovori. 16.00: Kulturni pregled: o «Razgledih» in njih sodelavcih. 20.15: Verdijev operni koncert.

PRED KONFERENCO MUSLIMANSKIH DRŽAV

Snovanje arabsko-azijskega bloka

Izmed 12 se je osem držav že odzvalo vabilu pakistanskega zunanjega ministra na sestanek

KAIRO, 19. — Danes pričakujejo v Kairu prihod bivšega iraškega zunanjega ministra in voditelja delegacije v skupščini OZN Fadel El Jamalija. Temu obisku pripisujejo veliko politično važnost, čeprav ne zavzema danes Jamali nobenega uradnega mesta v svoji državi. Baje ima Jamali s seboj načrt za ustanovitev muslimanskega bloka, za katerega je dal pobudo pakistanski zunanji minister Zafrullah.

Gre predvsem, da se ustvari posvetovalni organizem med muslimanskimi državami, ki bi vseboval države Arabske lige in druge (Turčija, Iran, Afganistan in Pakistan). Pozneje bi povabili še druge muslimanske države, naj se pridružijo temu organizmu, ki bi pomenil prvi korak za ustanovitev arabsko-azijskega bloka, čigar prvi temelji so bili postavljeni na zadnjem zasedanju glavne skupščine OZN.

Pakistanski zunanji minister je povabil zunanje ministre vseh arabskih in sosednih muslimanskih držav, naj bi se zbrali prihodnji mesec v Karačiju. Egipt je vabilo uradno sprejel in pakistanski odpravnik poslov v Kairu je egiptovskemu zunanjemu ministru obrazložil namen konference, ki bi bil, razprava o ustanovitvi stalnega posvetovalnega sveta, ki bi omogočil vsem muslimanskim državam, da bi skupno razpravljali o splošnih vprašanjih. Sporočil je, da je od 12 povabljenih muslimanskih držav osem že sprejelo vabilo. Te so: Egipt, Turčija, Sirija, Libanon, Irak, Saudova Arabija, Jemen in Jordanija.

Jamali se bo danes v Kairu razgovarjal z glavnimi političnimi voditelji in s člani vlade. Skušal bo razpršiti razne dvome. Arabski politiki namreč podpirajo zamisel takega bloka, bojijo pa se, da bi v sedanjih okoliščinah ošibil arabsko ligo.

Ti politiki bi namreč rajši ustvarili ločene bloke; enega naj bi sestavljale arabske države, drugega pa vzhodne nearabske države in oba naj bi sodelovala med seboj na praktični podlagi. Arabska liga se namreč boji, da bi jo potegnili v politiko skupne obrambe ali pa v politiko proti Izraelu, na katero bi težko pristala.

***

TEHERAN, 19. — Ministrski predsednik Mosadek je danes sprejel delegacijo treh senatorjev, s katerimi je razpravljal o razvoju petrolejske zadeve. Po izjavi vladnega glasnika je dal Mosadek razumeti trem parlamentarcem, da je njegova vlada pripravljena pogajati se s komerkoli o tem vprašanju, čim bi bile ponudbe sprejemljive. V tej zvezi je dodal, da predlog Mednarodne banke za Perzijo nikakor ni bil sprejemljiv. Angloiranian Oil Company pa si s svoje strani na vse načine prizadeva, da bi preprečila vmešavanje morebitnih «tretjih» ki bi hotelj prispevati k rešitvi petrolejskega vprašanja.

Glede varnosti v notranjosti države je Mosadek dejal, da se položaj ni poslabšal. Redki izgredi v notranjosti države so delo agentov družbe Angloiranian. «Akoravno želj Perzija», je nadaljeval Mosadek, «rešiti na častno način petrolejski spor, bi država lahko napredovala tudi brez dohodkov iz petrolejske industrije. V tem primeru pa bi se iranski narod ne smel ravnati po direktivah družbe Angloiranian. Čim pa bo nekega dne petrolejsko vprašanje rešeno, se bomo lahko poslužili petrolejskih donosov za uresničenje obnovitvenih načrtov».

Vojaška misija ZDA bo s svojim delom v Perziji nadaljevala, dokler med obema državama ne bo prišlo do sporazuma glede bodoče oblike statuta te misije. Pogodba, zadevajoča dozdajšnjo aktivnost misije, je zapadla 20. marca.

Delavske demonstracije v Franciji

PARIZ, 19. — Včerajšnji incidenti med delavci in policijo v Melunu so povzročili smrt 29-letnega Alfreda Gadoisa. Gadoisa je pritisnil ob zid ameriški vojaški kamion, ki je hotel prečkati cesto po kateri je šel delavski sprevod. Vozač je namreč moral ustaviti svoje vozilo, ker so ga demonstranti napadli s kamenjem. V paničnem strahu je šofer zapeljal s ceste na pločnik ter z blatnikom pritisnil ob zid omenjenega Gadoisa.

Šoferju se je potem posrečilo pobegniti razburjenju delavcev, medtem ko so policijski agenti odpeljali ranjenca v bolnico. Nekaj ur kasneje je Gadois v bolnici umrl. V zadevi je bila uvedena preiskava. Kakor poročajo, bo melunski sindikat organiziral v nedeljo protiameriško demonstracijo.

Rahli potresni sunki

TORINO, 19. — Iz Torina, Faenze in Pinerola poročajo o rahlih potresnih sunkih, ki so jih ob različnih urah zabeležile tamkajšnje potresomerske postaje. V Faenzi so ugotovili, da je bil zadnji sunek, ki je s preseldki trajal okrog štiri ure, dokaj močan, vendar v oddaljenosti nad 10 tisoč kilometrov od Faenze.

Roparski podvig treh mornarjev

NIZZA, 19. — Trije ameriški mornarji z letalonosilke «Midway», ki je zasidrana v Juanskem zalivu, so oboroženi in zakrinkani napadli ladijskega blagajnika ter mu pobrali več sto tisoč dolarjev. Po takojšnjem alarmu so roparje blokirali na krovu in uvedli strogo preiskavo med moštvom, da bi našli ukradeni denar. Čeprav je prišlo do dogodka v noči na torek, se doslej še ne ve, kako se je iztekla preiskava. Celo ameriški konzul v Nizzi ni vedel danes povedati novinarjem nič določnega.

Nehru si kuha večerjo na „sončnem štedilniku"

NOVI DELHI, 19. — Številne družbe, ki izdelujejo gospodinjske priprave, so se odločile za množično proizvodnjo «sončnih kuhinj». Za gretje v teh kuhinjah bodo skrbeli sončni žarki in če se bo poskus obnesel, bo to predstavljalo pravcati prevrat v domačem življenju indijske gospodinje.

Zanimivi štedilnik predstavlja aluminijasta priprava s konkavno površino, ki obešena na posodo, koncentrira sončne žarke na zrcalo, nameščeno pod posodo. Ogrevalna sila nove priprave predstavlja baje 300 watov električne energije pri srednjem kuhinjskem električnem greku. Krompir n. pr. se na sončnem štedilniku skuha v približno 20 minutah, ako razpolagamo v ta namen s posebno posodo, v navadni posodi pa v pol ure.

Prvi primeri «sončnega štedilnika», ki so ga izdelali indijski tehniki je prestal preizkušnjo v hiši ministrskega predsednika, kateremu so skuhali s pomočjo sončnih žarkov izbrano večerjo. Takšen način izkoriščanja sončnih žarkov bi bil vsekakor velikanske važnosti zlasti v Indiji, kjer imajo sonca na pretek, običajne kurjave pa zelo malo zlasti v pokrajinah, kjer ni gozdov in pragozdov in se morajo prebivalci v ta namen posluževati celo posušenih živalskih odpadkov.

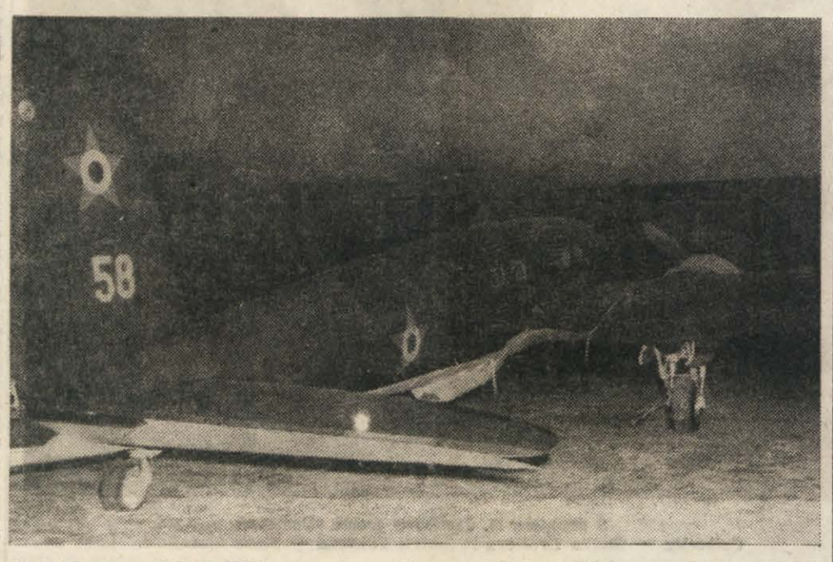

Dne 13. marca 1952 ob 10.25 uri se je spustilo na zemunsko letališče romunsko vojno letalo vrste Heinkel s šestimi člani posadke iz sestava brašovsko bombarderskega polka. Posadka je pobegnila iz Romunije, ker se ni skladala s tamkajšnjim režimom.

MIROVNA POGAJANJA V PAN MUN JOMU

Nekoliko več razumevanja

Šesturna topniška bitka na vzhodni fronti

TOKIO, 19. — Pogajajoči se delegaciji sta odložili obravnavanje vprašanj, ki predstavljajo glavno oviro v sklenitvi miru na Koreji in osredotočili svoja prizadevanja na tehnične podrobnosti, nanašajoče se na sporazum o premirju. Obe strani sta zainteresirani na čimprejšnji sestavi popolnega sporazuma, preden bi se lotili proučevanja večjih spornih točk, t. j. vključitve Rusije v nevtralno inšpekcijsko komisijo in prostovoljne repatriacije vojnih ujetnikov.

Podkomisiji, ki se pečata z vprašanjem nadzorstva nad izvajanjem premirja, sta vzeli danes v pretres dohodna pristanišča. Predvideva se, da bo v tem pogledu dosežen sporazum.

Delegaciji, ki obravnavata vprašanje vojnih ujetnikov, nista dosegli nikakršnega uspeha. Po sestanku podkomisij za nadzorstvo nad premirjem je polk. Andrew Kinney izjavil: «Kakor se zdi, se bomo sporazumeli v vprašanju dohodnih pristanišč». Dejal je nadalje, da je v teku današnje seje predložil severnokorejskim delegatom spremenjen predlog, ki ga bodo Severnokorejci proučili. Zavezniki so se odločili za kompromis in sprejeli predlog Severnokorejcev, ki predvideva kot dohodna pristanišča Pjongjang za Severnokorejce in Seul za Združene narode. Dodali pa so predlogu, naj bi bila na enak način upošteta tudi letališča teh dveh mest.

Poveljstvo osme armade javlja o intenzivnem delovanju zavezniškega topništva, ki je trajalo šest ur in pripomoglo do ponovnega zavzetja izpostavljenega položaja na vzhodni korejski fronti. Po bitki je ostalo na bojišču 50 mrtvih Severnokorejcev.

Švicarji proti smrtni kazni

BERN, 19. — Po iniciativi nekaterih profesorjev v Bazlu je bila v Bernu ustanovljena švicarska družba za reformo obsodb. Za častnega predsednika je bil imenovan pisatelj Loosli iz Bumplitza. Nova družba, h kateri je prsitopilo mnogo učenjakov in pravnikov, se je izrekla proti predlogu državnega svetnika Gysler.ja, ki se zavzema za uvedbo smrtne kazni.

Po stopinjah Voronova

DUNAJ, 19. — Ravnatelju neke dunajske bolnišnice dr. Kellerju se je po dolgoletnem eksperimentiranju posrečilo izdelati preparat, ki na izreden način poživlja in pospeševa življenjsko silo, zlasti pri ljudeh v «kritični starostni dobi». Preparat je sestavljen iz kombinacije hormonov z vitaminom E in predstavlja važno zdravilo v primerih neplodnosti. Gre v glavnem za sistem pomlajevanja, ki se naslanja na iste principe kakor način Voronova, le da je preprostejši in cenejši.

Pomlajevalni preparat se prenaša na pacienta z injekcijami. Uspehi, ki se kažejo v znatnem povečanju delovne zmogljivosti in izboljšanem delovanju možganov, trajajo 2 leti pri ženskah in okrog eno leto pri moških.

Miroljubni šivankar

GENOVA, 19. — Iz Torina je prišel te dni v Genovo krojač Antonio Santomauro, ki se bo v kratkem vkrcal na motorno ladjo «Vulcania». O Santomauru so pisali časopisi pred kratkim, ko je izdelal simbolični «plašč miru» za rimskega papeža. Danes pa ima mož že sešit «jopič miru», ki ga namerava izročiti ameriškemu predsedniku Trumanu. Vendar s tem njegova prizadevanja za dosego sprave na svetu niso še zaključena. Sautomauro pravi, da ima namen izdelati nekaj podobnih kamižol tudi za ostale velike svetovne politike.

NEW YORK, 19. — Avstrijski podkancler Schaerf se je včeraj razgovarjal z glavnim tajnikom OZN Trygve Liem in si je nato ogledal prostore OZN.

★

MANILA, 19. — Na severnem Luconu je prišlo približno 100 km od mesta Aparri do podmorskega vulkanskega izbruha. Razen tega se je povečalo delovanje tudi vulkana Hibok-Hibok.

KINO v TRSTU

Excelsior 15.30: «Avanture kapitana Hornblowerja», G. Peck.
Nazionale, 15.45: «Don Camillo», G. Cervi in Fernandel.
Fenice, 16.30: «Muhavost devic», Bob Hope.
Filodrammatico, 16.00: «Moj dom», Tom Drake in J. Leigh.
Arcobaleno, 16.00: «Pogubljenja», R. Basehart, G. Merrill.
Astra Rojan, 16.00: «Deklica z Donave», M. Roekk.
Alabarda, 16.00: «Otroci brez staršev», A. Nazzari.
Armonia, 15.30: «Ukročena amazonka», J. Leslie.
Ariston, 15.30: «Povsem tvojaz», B. Davis.
Aurora, 16.00 «Ljubezen je lepa», V. Ellen in David Niven.
Garibaldi, 14.00: «Mesto je obvarovano», H. Bogart, Z. Mostel.
Ideale, 16.00: «Car na morjih juga», J. Simmons.
Impero, 16.00: «Pustolovka», G. Garson.
Italia, 16.00: «Cyrano de Bergerac», Jose Ferrer.
Kino ob morju, 16.00: «Sestnajstletnea».
Moderno, 16.00: «Moja lži Joya», E. Robinson.
Savona, 15.00: «Ukradena nevesta», D. Reagan.
Viale, 15.30: «Ustreljen ob morju», H. Vernon.
Vittorio Veneto, 15.30: «Neizmerno ljubim Luizo», R. Reagan.
Azzurro, 16.00: «Napravili so iz mene zločinca», J. Garfield.
Belvedere, 16.00: «Virginijec», J. Mc. Crea.
Marconi, 15.30: «Kapitan Cina», J. Wayne in G. Russell.
Massimo, 16.00: «Imel te bom za vedno», E. Williams in Johnson.

RADIO

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

ČETRTEK, 20. marca 1952

6.45 Jutranja glasba. 7.00 Poročila. 7.15 Jutranja glasba. 13.30 Poročila. 13.45 Lahka glasba. 14.00 Nekaj novosti iz naših arhiva plošč. 14.35 Slovenske narodne: poje Dana Rečnik. 17.30 Simfonične koračnice. 18.00 Duet Radulović in solisti pojo srbske narodne pesmi. 19.00 Musorgski: Slike z razstave. 19.30 Poročila. 23.05 Zadnja poročila. 23.10 Glasba za lahko noč.

TRST II.

306,1 m ali 980 kc-sek

7.15 Poročila. 7.30 Jutranja glasba in koledar. 11.30 Lahki orkestri. 12.00 Novi svet. 12.10 Za vsakega nekaj. 12.45 Poročila. 13.00 Glasba po željah. 14.00 Poročila 14.15 Dnevni pregled in ska. 17.30 Plesna glasba. 18.00 Glas Amerike 18.15 Glasbena predavanje. 18.45 Lahka glasba. 19.00 Slovenščina za Slovine. 19.20 Glasba iz revij. 19.45 Poročila. 20.00 Slovenski motivi. 20.30 Radijski oder — Ruth Ta A. Goetz: Dedinja, drama v sedmih slikah; nato večerni plesni. 23.15 Poročila. 23.32 Polnočna glasba.

TRST I.

7.45 Jutranja glasba. 8.15 Glas Amerike. 11.15 Neapeljski orkester. 12.15 Operetna glasba. 14.00 Ljudski zbori. 14.45 Gledališke novosti; nato borzna poročila in pregled britanskega tiska. 17.35 Korespondenca iz Londona. 18.00 Ura glasbe. 19.50 Sportne vesti. 21.15 Koncert. 23.30 Nočni harlem.

SLOVENIJA

327,1 m, 202,1 m, 212,4 m

12.00 Slovenske orkestralne skladbe. 12.30 Poročila. 12.40 Zabavna glasba. 13.15 Zelimo Vas razvedriti, 14.00 Dr. Mirko Rupel: Jezikovni pogovori (ponovitev). 14.10 Popularni koncert orkestralne in solistične glasbe. 15.00 Poročila. 15.10 Zabavna glasba. 15.30 Želeli ste — poslušajte! 16.00 Kulturni pregled: o «Razgledih» in njih sodelavcih. 16.15 Komorna glasba modernistov. 17.10 Igra orkester Robert Russell Bennett. 17.40 Vedre pesmi raznih mojstrov pojo mezzosopranistka Sonja Draksler ova, pri klavirju Pavel Sivic. 18.45 Na harmoniko igra Rudolf Pilih. 19.30 Poročila. 20.15 Verdijev operni koncert. 22.00 Poročila.

ŠPORTNI DNEVNIK

MEDNARODNA KOLESARSKA TEKMA MILANO - SAN REMO

ZMAGAL JE PETRUCCI

medtem ko so favoriti drug drugega nadzorovali

SAN REMO, 19. — Mladi Loretto Petrucci je nepričakovani zmagovalec velike kolesarske tekme Milano - San Remo. Favoriti so ostali v ozadju, v skupini, ki je prišla na cilj dobro minuto po zmagovalcu. Tudi drugi je bil mlad vozač, eden izmed upov italijanskega kolesarskega športa Minardi, tretji pa kot prvi tujec Francoz Blusson, ki mu na četrtem mestu sledi sonarodnjak Geminiani. V skupini prvih štirinajstih sta tudi mali Robic in vztrajni Svicar Schaer.

Startalo je 185 kolesarjev od 195, ki so se včeraj pojavili pri plombiranju koles, in od 225 prijavljenih.

Iz poteka tekme je treba omeniti predvsem tri glavne dogodke. Kmalu po startu so Bertocchi, Blomme, Doni in Gregoire poskusili prvi beg, ki se je tudi posrečil; dalj časa je petorica vozila sama, dokler jih niso dosegli Keteleer, Van Breenen in Van Roosbroek. Beg se je razblinil pod Turchinom, najvišjim prelazom današnje tekme. Takoj po vrhu, kjer je bil prvi Ciolli, so ušli Geminiani, Van Breenen, Blomme in Lambertini. Ubeglo četvorico je začela zasledovati skupinica dvanajstih kolesarjev, ki se jim je kmalu pridružil tudi Robic in za sabo potegnil še Barduccija in Martinija.

Takrat je tudi Coppi pokazal nekaj volje, da bi ušel, vendar so ga ostali asi dobro nadzorovali in poskus se ni posrečil. Poleg tega je imel Coppi takrat v vodilni skupini že tri svoje ljudi: Geminianija, Petruccija in Piazzo.

Petrucci je vozil skoraj ves čas tekme v glavni skupini, kmalu za Savono pa se je z naglim begom pridružil vodečim.

V San Remo je skupno privozilo štirinajst kolesarjev, med katerimi si je Petrucci s hitrim sprintom priboril zmago pred Minardijem. 58 sekund kasneje je privozilo še 12 tekmovalcev, ki so v zadnjih kilometrih poskušali dohiteti prve. Eno minuto in 27 sekund za zmagovalcem je privozila na cilj vsa skupina, ki je v zadnjem delu proge znatno zmanjšala zaostanek za vodečimi. V skupini so bili Bobet, Bartoli, Kuebler, Koblet, Coppi, Magni, Van Steenbergen in drugi.

Današnji zmagovalec je izjavil, da je «silno zadovoljen». Povedal je, da je ušel v sporazumu s Coppijem, ki je videl, da je sam v skupini preveč zadaj in da bi mu ostali favoriti ne dopustili bega.

Tehnični ravnatelj tovarne Bianchi, Tragella, ki mu pripadata tako zmagovalec Petrucci kot Coppi, pa je dejal, da so ceste preveč lepe, kolesa preveč izpopolnjena in prelahka, da bi bilo mogoče v eni sami tekmi pričakovati nekdanjih velikih zmag z veliko prednostjo. Najboljši bi lahko s pridom izkoristili svoje znanje samo v neugodnih vremenskih razmerah.

VRSTNI RED:

1. Loretto Petrucci (Bianchi) v 7 urah 22'07" s povprečno brzino 38.270 km na uro. Proga je merila 282 km.

2. Minardi Giuseppe; 3. Blusson Serge; 4. Geminiani Raffaele; 5. Falzoni; 6. Seghezzi; 7. Schaer; 8. Robic; 9. Pettinati; 10. Moresco; 11. Barducci; 12. Wagtmans; 13. Piazza; 14. Lambertini; vsi s časom zmagovalca.

15. Ferrari v 7 urah 23'05".
16. Corrieri v 7 urah 23'10", in še deset tekmovalcev.
27. Dubuisson v 7 urah 23'10".
28. Logli v 7 urah 3'34"; v istem času skupina 66 kolesarjev z vsemi favoriti.

Z vseh vetrov

○ MELBOURNE, 19. — *Dolgi spor o kraju, kjer bodo letne olimpijske igre leta 1956, katerih organizacijo je prevzela Avstralija, je bil danes rešen s sklepom, da bodo tekmovanja na stadionu Carlton Oval. Sklenjeno je bilo tudi, da bo olimpiado finansirala do polovice avstralska zvezna vlada, polovico pa država Victoria in mestna občina v Melbournu.*

Računajo, da bo letna olimpiada 1956 stala milijon funtov šterlingov. Ustanove, ki bodo prispevale pri finansiranju, bodo dobile vsaka svoj delež dobička ali pa bodo poravnale vsaka svoj delež izgube. Zvezna vlada je že nakazala 200 tisoč funtov šterlingov.

○ KOPENHAGEN, 19. — *Na prijateljskem teniškem srečanju v danski prestolnici je avstralski prvak Frank Sedgman premagal drugega igralca Danske Ulricha s 6:0, 6:3, 8:6. V dvojicah je Sedgman v družbi s Svedom Johanssonom premagal danski par Ulrich-Nielsen s 6:3, 6:4, 6:3.*

○ *Po vesteh iz argentinskega kopališča Mar del Plata, kjer se je te dni začel tradicionalni šahovski turnir, deli jugoslovanski šahovski mojster Trifunović po drugem kolu prvo mesto z Maderno in Luckisom. Vsi trije mojstri imajo po točko in pol.*

Trifunović je edini evropski šahist, ki se udeležuje letošnjega turnirja v Mar del Plati. Pred tremi leti je jugoslovanski velemojster Gligorič na tem turnirju osvojil prvo mesto v močni konkurenci. Letos Gligorič na tem turnirju ne sodeluje, ker igra na velikem jubilejnem Capablancovem turnirju v Havani na Kubi.

Italijansko nogometno prvenstvo

Včeraj je bilo odigranih pet tekem - Z zmago nad Bologno je Como preskočil Triestino, ki je padla na predzadnje mesto

Danes je bilo odigranih pet tekem italijanskega nogometnega prvenstva, ki so bile v zaostanku. Triestina ni igrala, vendar so bile nekatere današnje tekme za njo zelo važne, ker so odločale o položaju v spodnjem koncu lestvice. Stvari so se zasukale tako, da je Triestina ostala predzadnja; za njo je samo že obsojeni Leganno. Z eno točko več sta na tretjem in četrtem mestu od zadaj Como in Atalanta. Prvi je z zmago nad Bologno preskočil Triestino, druga pa je izgubila proti Napoliju in ostala pri 19 točkah.

Velikih presenečenj današnje tekme niso prinesle. Napoli je premagal Atalanto, Inter ni imel težkega dela s Pro Patrio. Novara se je z zmago nad Sampdorio utaborila na 7. in 8. mestu lestvice skupno s Fiorentino. Udinese in Torino pa sta igrala neodločeno. Z današnjo zmago se je Inter s 35. točkami pridružil Milanu.

REZULTATI:

V Bergamu:
Napoli - Atalanta 4:2 (1:0)
V Comu:
Como - Bologna 1:0 (0:0)
V Milanu:
Inter - Pro Patria 3:0 (0:0)
V Novari:
Novara-Sampdoria 2:1 (1:1)
V Vidmu:
Udinese - Torino 1:1 (0:1)

Turnir v Pečuju

V prekinjenih partijah mednarodnega turnirja v Pečuju so bili doseženi tile rezultati:

Plat - Gereben 0:1, Pilnik - Golombek remi, Golombek - Keres remi, Geller - Pilnik 1:0, Szili - Botvinnik 1:0, Gereben - Barcza 0:1, Smislov - O'Kelley 1:0, Szabo - Petrosijan 1:0, Benko - Trojanescu 0:1, Trojanescu - Kottnauer 0:1.

Po teh rezultatih je stanje na tabeli: Geller 6 in pol, Keres in Stahlberg 6, Szabo 5, Pilnik, Szili, O'Kelly, Barcza in Botvinnik 4 in pol, Petrosijan, Gereben, Smislov 4, Golombek in Kottnauer 3 in pol, Benko in Trojanescu 3, Sliwa 1 in pol, Plat 0.

Turnir v Havani

Po XX. kolu mednarodnega turnirja v Havani so udeleženci razvrščeni takole:

Reshewsky 17 točk, Najdorf 14 in pol (1), Gligorič 13 in pol (1), Eliskases 13 in pol, Rossolimo 13 (1), Evans 12 (2), Gonzales 11 (1), Prins 11, Toran 10 in pol, Horowitz 10 (3), Jimenez 9 in pol (1), Pomar 9 (2), Steiner in Cobo 9 (1), Guimard 8 in pol (3), Lasker 7 in pol (3), Quisada 6 in pol (1), Romero 6 in pol, Planas 5 in pol (2), Alleman 5 (2), Ortega 4 (1), Araiza in Sotolera pol točke.

Jugoslovanska reprezentanca za dvoboj z Belgijo

Strokovni svet pri šahovski zvezi Jugoslavije je za dvokrožni dvoboj z Belgijo na 10 deskah sestavil naslednjo reprezentanco: Pirc, Matanović, Fuderer, Puc, Milič, Udovčič, Nedeljković, Karaklajić, Andrič in Germek. Rezervi sta: Janošević in Bertok. Dvoboj bo od 12. do 15. aprila v Sarajevu.

Jugoslovanska reprezentanca bo igrala brez Rabarja. Gligoriča in Trifunovića, Rabar se pripravlja na odhod na turnir v Rio de Janeiro. Gligorič bo na turneji v ZDA, dr Trifunović pa sodeluje na turnirju v Mar del Plati.

○ BUENOS AIRES, 19. — *Svetovni prvak Juan Manuel Fangio bo 4. aprila odpotoval v London, kjer bo preskusil novi angleški dirkalni avtomobil B.R.M. in morda podpisal pogodbo s to tvrdko. Če bo pogodba podpisana, bo Fangio v prihodnji avtomobilski sezoni vozil avto B. R. M.*

BOG Triglav

ZGODOVINSKA POVEST

Ilustrira JANEZ VIDIC

25.

ENAJSTO POGLAVJE.

I.

Proti večeru istega dne, ko sta se vikar in plemič Cuccagna prerekala, se je Gorazd odpravil na polje. Volkica je sama ostala v vrtu. Rada bi bila šla v vas, a se ni upala. Včasih so dekleta prihajala k nji, a je čutila, da ji niso več tako naklonjena kot so ji bila prej.

Prve dni po prihodu iz ječe je bila vsa šibka. Oče jo je negoval z vso ljubeznijo, da si je kmalu opomogla. Le bledica ni izginila z njenega obraza in tako odločna ni bila več kot prej. Sij tihe žalosti ji je ostal v očeh.

«Ubijala sem. Ali mi odpustijo bogovi?» je vprašala očeta.

Oče jo je gladil po laseh.

«Pokesaj se, vse bo dobro...»

«A oni — zakaj oni delajo hudo? O, moja Jasna!»

«Miruj! Pojdi na sonce, da ti vrne barvo, ki ti jo je vzela tema...»

Hodila je na vrt. Vsako popoldne je sedela na grobu Jasne, na katerem je rastlo drevesce. Zalivala ga je z vodo iz studenca, in strmela v rjavo zemljo, ki se je dvigala nad gomilo.

Mislila je nase, na očeta, na vse, kar se je bilo zgodilo. Zdelo se ji je, da vstaja iz groba sestrin obraz in jo nagovarja. Spomnila se je, kako je stokrat obljubila, da jo bo izgrebla, a je vselej zavrgla drzno misel. Ni je bilo groza, a ni hotela motiti sestrinega miru. Pa se ji je znova porodila ista misel in jo obletavala ko brenčeča muha.

Na pol je zaprla oči in gledala v nebo, ki se je jasno blestelo med češnjevim listjem in vejami. Slišala je žuborenje vode. Z vasi so prihajali glasovi; zdaj smeh, zdaj glasen razgovor. Iz daljave od nekod, od Tolmina, je priplaval brneči glas zvona.

Ob spominu na sestrino ljubezen si je očitala, da je tudi ona kriva njene nesreče. Prej je Jožuta visoko cenila, zdaj jo je ob mislih nanj vselej popadel strašen srd. Iz vrste predstav se je izluščil prizor, kako Ančura stoji pred njo, a ona dviga palico. V vozi je mnogo mislila na tisti prizor, a si ga nikoli ni mogla dovolj jasno obnoviti.

Pred oči ji je stopil obraz fanta, ki jo je hotel rešiti. Pogosto ga je lovil njen pogled, tiho je koprnela po njem. Jožutova prevara jima je zagradila pot, preko tega ni bilo mogoče, mrzila ga je. Ko se ji je znova približal, ko je bila v največji sramoti in jo je hotel rešiti, se je znova sladko zganilo v nji.

Kako, je mislila, da se je le enkrat prikazal na klancu, odkar je prišla iz voze? Ali je nič več ne mara?

Utrgala je marjetico, pukala njene lističe in jih metala na tla. «Me ljubi... me ljubi... ne misli več name...» Ujezila se je sama nase: «Nočem več misliti na to...» Vrgla je cvetico proč, ni je do konca izpraševala. Pogled je uprla v nebo, v daljavo, da bi se raztresla.

Sonce se je bilo globoko nagnilo. Skozi drevje, skozi veje in listje se je lesketala zlata, blagodejna svetloba in se kot balzam pretakala v dušo in v srce. Vse je bilo pogreznjeno v mir. Priletela sta dva metulja, se v letu objela, izginila in se znova prikazala. Prvi je sedel na nagrobno drevesce, a drugi ga je iz ljubezni obletaval.

Volkica ju je gledala. Ta igra ljubezni jo je vso prevzela. Metulja sta se znova obletavala, se objela, nato sta odletela in se nista več prikazala.

Ostalo je drevesce, pod drevescem grob, a v grobu Jasna, ki jo je obletavala in objemala sestrina misel.

Kakšen je zdaj njen obraz? Tako neizmerno dolgo se ji je zdelo od tedaj, ko jo je zadnjič videla, da se je komaj spominjala njenih potez, le na pol, le kot senca, v nekem daljnem mraku, kakor v blodnjah. Bolj kot je obujala spomin na njeno obličje, trdovratneje se ji je odmikal. In je pomislila: kakšen je bil zvok njenega glasu? Spregovorila je glasno sama s sebol, da bi primerjala; a njen glas še senca sestrinega glasu ni bil.

Imela jo je neznansko rada, rajši ko božje sonce in svoje mlado življenje. Bolj kot je mislila nanjo, bolj živa je bila želja, da bi jo še enkrat videla. Se enkrat ob zahajajočem soncu, pa to nikoli več...

Nagnila se je nad grob, zarila prste v grudo in grebla. Prst je bila tako mehka, da se ji je drobila pod rokami. Ni vedela, pomislila na to, kaj dela. Bila je že do komolca v jami, ko se je v plotu pod hribčkom nekaj zganilo, hrestnilo, v vrt je padel nekdo, se zakotalil in se ob lipi pobral.

Volkica je pridušeno kriknila, se dvignila in pogledala proti lipi. Temu, kar je zagledala, prvi hip ni mogla verjeti. Bil je Mikuš, zaradi padca rahlo osramočen, ves rdeč v obraz.

Bližal se ji je s počasnimi koraki.

«Volkica!» jo je poklical.

Dekle je bilo vse prevzeto od nenadnega obiska in je molčalo. Pogledalo je na roke, ki so bile rjave od zemlje.

«Volkica!»

Skrila je roke in pogledala v tla. Nato je zopet dvignila oči v fanta in tiho zajecljala: «Mikuš, ti?» Več ni mogla reči.

Fant je po njenih umazanih rokah, po razkopani gomili in po blesku njenih oči spoznal, kaj je nameravala.

«Volkica, pusti to!» je dahnil rahlo, da bi je ne ujel. «Naj leži v miru!»

Volkica se je sesedla in solze so se ji udrle po licih.

«Ko je pa nisem videla, ko so jo zagrebli...»

Mikuš je poln sočutja stal pred njo in ni našel besede. Tiho je čakal, da se je Volkica izjokala, si obrisala lica in ga pogledala.

«Splezal sem v breg in se oslonil na plot, da bi te videl. A plot se je zlomil in sem padel v vrt».

(Nadaljevanje sledi)

Glavni urednik BRANKO BAHIC — Odg. urednik STANISLAV RENKO — UREDNIŠTVO ULICA MONTECCHI št. 6, III nad. — Telefon štev. 93-808 in 94-638 — Poštni predal 502 — UPRAVA ULICA SV FRANČIŠKA št. 20. — Telefonska št. 73-38 — OGLASI: od 8.30 12 in od 15 18 — Tel. 73-38 — Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca: trgovski 60, finančno-upravni 100, osmrtnice 90 lir. — Za FLRJ za vsak mm. širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 10 din — Tiska Tiskarski zavod ZTT — Podruž.: Gorica Ul. S. Pellico 1-II., Tel 11-32, Koper, Ul. Battisti 301a-I. Tel 70

NAROČNINA: Cona A: mesečna 350, četrtletna 900 polletna 1700, celoletna 3200 lir. Fed. ljud. repub. Jugoslavija: izvod 10, mesečno 210 din. Poštni tekoči račun za STO ZVU: Založništvo tržaškega tiska, Trst 11.5374. — Za Jugoslavijo: Agencija demokratičnega inozemskega tiska Ljubljana Tyrševa 23 - tel. 4963 tekoči račun pri Komunalni banki v Ljubljani 6-1-90603 — Izdaja Založništvo tržaškega tiska D.Z.O.Z. - TRST.